

Kivioja Milla-Mari

Opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen peruskouluikäisten oppilaiden mielenterveyden tukemiseen

Kandidaatin tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Erityispedagogiikka
2021

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen peruskouluikäisten oppilaiden mielenterveyden tukemiseen (Milla-Mari Kivioja)

Kandidaatin tutkielma, 47 sivua, 12 liitesivua

toukokuu 2021

Tutkielman tarkoituksena on selvittää aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja integroivaa kirjallisuuskatsausta hyödyntäen opettajien suhtautumista ja osaamista liittyen peruskouluikäisten oppilaiden mielenterveyden tukemiseen sekä opettajien suhtautumista moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa oppilaiden mielenterveyden tukemiseksi.

Mielenterveydellä on useita määritelmiä, ja määritelmä riippuu usein ympäröivästä yhteiskunnasta ja sen kulttuurista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2014) määritelmän mukaan mielenterveys on voimavara ja tärkeä osa yksilön toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta. World Health Organization (2015) määrittelee mielenterveyden kyvyksi ymmärtää oma kompetenssi ja pystyvyydeksi toimia osallisena erilaisissa yhteisöissä.

Koululla on suuri rooli mielenterveyden tukemisessa ja mielenterveyspalveluiden tarjoamisessa ja opettajilla on mahdollisuus vaikuttaa lasten hyvinvointiin kokonaisuutena. Ghaemi, Khakshour, Abasi ja Hajikhani Golchin (2015) selostavat, kuinka koulun rooli on kaikista osaluista suurin mielenterveyden palveluiden tarjoamisessa lapsille. Oppilaat viettävät suuren osan ajastaan koulussa ja opettajasta tulee usein vaikutusvaltainen ja luotettava aikuinen oppilaan elämässä.

Tämän kandidaatin tutkielman tavoitteena on aiheeseen perehtymällä saada tietoa opettajien yleisestä suhtautumisesta ja taidoista mielenterveyden tukemiseen liittyen sekä lisätä yleistä tietoisuutta ja keskustelua mielenterveyden tukemisen tärkeydestä. Aihe on tärkeä niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta ja varhainen tuki voi estää haasteiden jatkumisen aikuisuuteen saakka.

Avainsanat: mielenterveys, mielenterveyden tukeminen, mielenterveyden haasteet, peruskoulu

University of Oulu

Faculty of Education

Teachers' views and skills on supporting pupils' mental health in comprehensive schools
(Milla-Mari Kivioja)

Bachelor's thesis, 47 pages, 12 appendices

May 2021

The purpose of this thesis is to find out about teachers' views and skills on supporting pupils' mental health in comprehensive schools and also teachers' attitudes on using multiprofessional co-operation in supporting pupils' mental health in comprehensive schools by using content analysis.

There are several definitions of mental health and the definition varies on social constructs and surrounding social norms. The Finnish Institute of Health and Welfare (2014) defines mental health as an asset and an important part of an individual's ability to function and well-being. World Health Organization (2015) defines mental health as an ability to understand one's competency and function as a participant in diverse communities.

School has a crucial role in supporting mental health and the providing mental health services. Teachers have the opportunity to affect the well-being of pupils as a whole in school environments. Ghaemi, Khakshour, Abasi and Hajikhani Golchin (2015) explain how the role of school is the largest of all aspects in providing mental health services to children. Pupils spend much of their time in school and the teacher often becomes an influential and reliable adult in the life of a child.

The aim of this Bachelor's thesis is to obtain information and understanding on teachers' general attitudes and skills regarding mental health and also raise awareness and debate about the importance of supporting mental health. The issue is important both for the individual and society and early support can prevent challenges from continuing into adulthood.

Keywords: mental health, mental disorder, supporting mental health, comprehensive school

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Tutkimuksen lähtökohdat	7
2.1	Menetelmä ja tehtävät.....	7
2.2	Aineiston valinta	8
3	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	10
4	Mielenterveys.....	13
4.1	Mitä on mielenterveys?	13
4.2	Lasten mielenterveys	14
4.3	Lasten mielenterveyden tukeminen.....	15
5	Millainen on opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen?	16
5.1	Opettajien suhtautuminen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen	16
5.2	Opettajan rooli oppilaiden mielenterveyden tukemisessä.....	18
5.3	Opettajien osaaminen oppilaiden mielenterveyden tukemisessä	19
5.4	Opettajien koulutuksen tarve oppilaiden mielenterveyden tukemisessä.....	20
6	Millainen suhtautuminen opettajilla on moniammatilliseen yhteistyöhön liittyen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen?.....	22
7	Pohdinta.....	26
7.1	Opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen oppilaiden mielenterveyteen.....	26
7.2	Opettajien suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön liittyen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen	27
7.3	Perusopetuksen opetussuunnitelman näkemys oppilaiden mielenterveyden tukemisesta ...	28
7.4	Tutkielman luotettavuus ja eettisyys	29
7.5	Tutkielman rajoitukset.....	29
7.6	Jatkotutkimus	30
8	Johtopäätökset.....	31
	Lähteet	32

1 Johdanto

Valitsin kandidaatin tutkielmani aiheeksi opettajien suhtautumisen ja osaamisen liittyen peruskouluikäisten oppilaiden mielenterveyden tukemiseen, sillä koen aiheen erittäin ajankohtaiseksi. Mielenterveyden ongelmat ovat kasvaneet lasten ja nuorten keskuudessa viimeisten vuosien aikana erityisesti hyvän tulotason omaavissa maissa, kuten pohjoismaissa (Andermo, ym., 2020). Ohjautuminen erikoissairaanhoidon 5-12 vuotiaiden ikäryhmässä oli lisääntynyt 22 prosenttia vuodesta 2011 vuoteen 2015 (Huikko ym., 2017). Lapsista ja nuorista noin 13 prosentilla diagnosoidaan vakava mielenterveyden häiriö (Polanczyk, Salum, Sugaya, Caye & Rohde, 2015) ja tällöin lähes jokainen opettaja kohtaa työssään mielenterveyden haasteista kärsiviä oppilaita. Ylen uutisartikkelissa Jaskari (2017) selostaa, kuinka lastenpsykiatrian lähetteiden määrä on jatkuvassa kasvussa. Lastenpsykiatrian linjajohtaja Leena Repokarin mukaan auttamisen menetelmät tulisi olla käytössä jo varhaisessa vaiheessa ennen erikoissairaanhoidon hakeutumista ja avainasemassa ovatkin päiväkodit ja koulut (Jaskari, 2017).

Mielenterveyden häiriöt vaikuttavat yksilöllisellä, mutta lisäksi myös yhteiskunnallisella tasolla. Mielenterveyden haasteet voivat jatkua aikuisuuteen saakka ja aiheuttaa erilaisia ongelmia myöhemmin elämässä, kuten lisätä syrjäytymisriskiä ja aiheuttaa aikaista eläkkeelle jäämistä (Marttunen, Haravuori & Santalahti, 2014). Myös Ghaemi, Khakshour, Abasi ja Hajikhani Golchin (2015) korostavat mielenterveyden haasteiden vaikutusta yhteiskuntaan ja perheisiin yksilön oman elämän lisäksi. Mielenterveyden ongelmat voivat aiheuttaa koulun kesken jättämistä, työttömyyttä sekä rikollisuutta (Ghaemi ym., 2015). Ghaemi kollegoineen (2015) nostaakin koulun roolin kaikista osa-alueista suurimmaksi mielenterveyden palveluiden tarjoamisessa lapsille. Kouluissa opettajat ovat tärkeimmässä roolissa kaikissa strategioissa mitä koulussa päätetään toteuttaa, ja tämä koskee niin koulumenestyksen, kuin hyvinvoinninkin edistämistä (Leschied, Flett & Saklofske, 2013).

Askell-Williams ja Lawson (2013) ovat tutkineet peruskoulun opettajien osaamista ja luottamusta mielenterveyden tukemiseen liittyen. Vaikka tulosten mukaan noin puolet vastanneista opettajista kuvailivat tietävänsä mielenterveyden edistämisestä kouluissa, silti suuri osa opettajista koki, että heidän osaamisensa mielenterveyden edistämisessä oli vähäistä (Askell-Williams & Lawson, 2013). Askell-Williams ja Lawson (2013) selostavat, kuinka opettajat tarvitsevat ammatillista koulutusta, joka tukisi heitä oppilaiden mielenterveyden edistämisessä ja tämä tulisi liittää myös opettajankoulutukseen.

Reinke, Stormont, Herman, Puri ja Goel (2011) ovat tutkineet opettajien käsityksiä, taitoja ja koulutustarpeita liittyen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen koulussa. Reinke kollegoineen (2011) raportoi, että opettajat kokivat psykologeilla olevan ensisijainen rooli useimpien mielenterveydenpalvelujen tarjoamisessa koulussa. Opettajat, jotka kokivat mielenterveyden edistämisen olevan tärkeää ja kuuluvan heidän työhön, raportoivat riittämättömyyden kokemuksia oppilaiden mielenterveyden tukemisessa (Reinke ym., 2011). Opettajat kokivat myös, että kokemuksen ja koulutuksen puute mielenterveyden tukemisessa on maailmanlaajuinen ongelma (Reinke ym., 2011) Myös Mazzer ja Rickwood (2014) ovat tutkineet aihetta ja raportoivat opettajien näkevän oppilaiden mielenterveyden tukemisen olevan osa heidän työtään, mutta kokevan puutteita tiedoissa ja taidoissaan. Myös Graham, Phelps, Maddison ja Fitzgerald (2011) ovat tutkineet opettajien näkemyksiä liittyen oppilaiden mielenterveyteen ja mielenterveyden tukemiseen. Suurin osa tutkimuksen haastateltavista opettajista koki roolinsa moninaisuuden haastavaksi, kun siihen lisättiin mielenterveydellinen näkökulma (Graham ym., 2011).

Hesjedal, Hetland, Iversen ja Manger (2015) ovat tutkineet moniammatillista yhteistyötä Norjan kouluissa liittyen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen ja heidän mukaansa moniammatillinen yhteistyö jää usein taidon ja ohjeiden puutteen vuoksi vähäiseksi. Moniammatillinen yhteistyö oli opettajien mukaan kuitenkin tärkeää erityisesti tuen tarpeessa olevien lasten kohdalla (Hesjedal ym., 2015). Moniammatillinen yhteistyö koettiin usein haasteelliseksi ja opettajat kokivat myös jäävänsä yksin haasteiden kanssa eikä heidän koulutus vastannut niihin ongelmiin, joita opettajat kohtasivat (Hesjedal ym., 2015). Myös epäselvyydet liittyen moniammatilliseen yhteistyöhön oppilaiden tukemisessa aiheutti haasteita (Hesjedal ym., 2015). Hesjedal kollegoineen (2015) kertoo, kuinka koulut ja kouluterveydenhuolto eivät pystyneet tarjoamaan laajaa tukea oppilaille, joilla oli useita haasteita. Myös Phillippo ja Kelly (2014) tutkimuksessaan raportoivat haasteita liittyen moniammatilliseen yhteistyöhön mielenterveyden haasteiden kanssa. Opettajien läsnäolo oppilaiden mielenterveyden tukemisessa esimerkiksi henkilöstön kokouksissa oli vähäistä ja haasteita raportoitiin myös koulujen mielenterveyden tukemisprosessien selkeydessä (Phillippo & Kelly, 2014).

2 Tutkimuksen lähtökohdat

Tämän kandidaatin tutkielman tavoitteena on kuvata opettajien suhtautumista ja osaamista peruskouluikäisten oppilaiden mielenterveyden tukemisessa sekä opettajien suhtautumista moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa oppilaiden mielenterveyden tukemiseksi. Oppilaat viettävät suuren määrän aikaa koulussa, ja tämä tekee opettajista oleellisia oppilaiden elämään ja myös mielenterveyteen vaikuttavista henkilöistä (Garcia-Carrion, Villarejo-Carballido & Villardon-Callego, 2019). Haluan myös tutkielman avulla lisätä yleistä keskustelua ja tietoisuutta liittyen mielenterveyteen.

2.1 Menetelmä ja tehtävät

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla tutkittava aihe tai ilmiö voidaan kuvata moninaisesti käyttäen laajaa aineistoa (Salminen, 2011). Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa voidaan Salminen (2011) mukaan käyttää laajasti erilaisia aineistoja ja myös rajaaminen on vapaampaa. Yksi kuvailevan kirjallisuuskatsauksen orientaatioista on integroiva kirjallisuuskatsaus, jota olen käyttänyt tutkielmani aineistoa kerätessäni. Salminen (2011) selostaa, kuinka integroivan kirjallisuuskatsauksen avulla tutkittavaa aihetta voidaan kuvata mahdollisimman monipuolisesti (Salminen, 2011). Integroivaa kirjallisuuskatsausta käyttäen voidaan myös tuottaa uutta tietoa jo aiemmin tutkitusta aiheesta (Salminen, 2011). Mielenterveys on aiheena erittäin laaja tutkimuskohde ja vaatii rajausta, joten päätin valikoida aiheeksi opettajien näkemykset, kokemukset ja taidot oppilaiden mielenterveyden tukemisessa. Aineistoon tutustuessani ja analyysiä tehdessäni tutkimuskysymyksiksi valikoituivat:

1. Millainen on opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen peruskouluikäisten oppilaiden mielenterveyden tukemiseen?
2. Millainen on opettajien suhtautuminen liittyen moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa oppilaiden mielenterveyden tukemiseksi?

2.2 Aineiston valinta

Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara (2009) selostavat, kuinka kirjallisuutta ja aineistoa valitessa tarvitaan harkitsevaisuutta ja lähdekriittisyyttä. Lähteiden valinnassa tulee Hirsijärven ja kollegoiden (2009) mukaan kiinnittää huomiota muun muassa lähteiden ikään, uskottavuuteen ja alkuperään. Tutkimusta tehdessä ja aineistoa tulkitessa tarvitaan edelleen kriittisyyttä (Hirsijärvi ym., 2009).

Aineistoa etsiessäni valikoin tarkempaan lukuun artikkelit, joiden abstraktit vastasivat tutkimuskysymyksiini. Tarkemman tarkastelun jälkeen useita artikkeleita karsiutui pois aineistosta, ja osan jouduin karsimaan vasta analyysivaiheen jälkeen, tutkimuskysymysten eläessä hieman. Aineistoon valikoidut artikkelit käsittelivät peruskoulun opettajien kokemuksia, suhtautumisia ja osaamista liittyen oppilaiden mielenterveyteen ja opettajien kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä liittyen oppilaiden mielenterveyteen. Aineiston valinnassa yhtenä kriteerinä oli julkaisuvuosi, ja valitsinkin vain 10 vuotta vanhoja tutkimuksia, jotta tieto olisi mahdollisimman tuoretta ja ajanmukaista. Tutkielman aineiston julkaisuvuodet ovat siis 2011-2021.

Lisäksi kriteerinä oli Hirsijärven ja kollegoiden (2009) mukaan artikkelin iän lisäksi luotettavuus, jonka toteutin valitsemalla artikkeleita vertaisarvioituista tieteellisistä julkaisuista. Lähteiden laadun varmistamiseksi valitsemieni artikkelien JuFo-luokituksen taso tuli olla vähintään 1. JuFo eli Julkaisufoorumi on luokitusjärjestelmä, joka tukee tieteellisten julkaisujen laadun arviointia (Julkaisufoorumi, 2021). Julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1), johtavaan tasoon (2), korkeimpaan tasoon (3) sekä kanaviin, jotka eivät täytä kriteereitä (0) (Julkaisufoorumi, 2021). Aineistoni sijoittuu tasoille 1-3.

Etsin tutkielmaani tutkimuksia kotimaisista ja kansainvälisistä tietokannoista. Aineistoni koostuu suomen – ja englanninkielisistä artikkeleista. Käyttämäni tietokannat olivat Oula-finna, EbscoHost sekä ProQuest. Aineistoni koostuu tieteellisistä tutkimusartikkeleista sekä tieteellisistä katsauksista. Lisäksi tutkielmassa on käytetty peruskoulun opetussuunnitelman perusteita ja opiskelija- ja oppilashuoltolakia sekä kirjoja. Käyttämiäni hakusanoja ja -lausekkeita olivat esimerkiksi: ”supporting children’s mental health in school”, ”promoting children’s psychological health at school” ja “teachers’ views on mental health”.

Aineistoni tutkimusten tutkittavien opettajien oppilaiden ikäjakauma vaihtelee, sillä tutkimukset on toteutettu eri maissa, joissa koulupolut sijoittuvat eri ikäryhmiin. Kouluasteiden termit

vaihtelevat maittain eikä esimerkiksi Suomen koulujärjestelmän ala- ja yläkouluasteita ole sellaisenaan olemassa muualla. Tein rajauksen Suomen peruskouluikäisten mukaan eli noin 7-16-vuotiaat lapset ja tutkimuksissa haastatellut opettajat opettivatkin yleisesti ottaen tähän ikäryhmään kuuluvia oppilaita. Tutkimuksissa tutkittavien opettajien opettavat oppilaat kuitenkin kuuluivat yleensä Suomen peruskouluikäisiin, ja käytänkin tutkielmassani lapsista termiä peruskouluikäiset oppilaat.

3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Analysoin aineiston käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tuomi ja Sarajärvi (2018) se-lostavat, kuinka sisällönanalyysi toimii väljänä teoreettisena kehyksenä yksittäisen metodin li-säksi. Tutkimukseen valikoidaan aineistosta tarkka ja kapea ilmiö, jota tutkitaan jättäen kaiken muun ylimääräisen ulkopuolelle (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Valitsin Tuomen ja Sarajärven (2018) teoksen mukaisesti analyysiyksiköt aineistosta tehtävänasettelun mukaisesti, jotka ovat virkkeitä ja virkekokonaisuuksia. Valitsin virkkeet ja virkekokonaisuudet aineistosta siten, että ne vastaisivat tutkimuskysymyksiini mahdollisimman täsmällisesti. Aineistolähtöiseen sisäl-lönanalyysiin kuuluu, että aineisto ohjaa tutkimusta, ja tutkimuskysymykset elivätkin analyysiä tehdessäni. Analysoin aineistoa myös aineiston keräämisen yhteydessä ja tämä helpotti tutki-muksien valikoinnissa. Aineiston ohjatessa tutkielmaani, jouduin karsimaan tutkimuksia, jotta valitsemani aineisto vastasi tutkimuskysymyksiini tarkemmin.

Taulukoista 1 ja 2 selviää, miten olen analysoinut tutkimuksia, ja kuinka analyysin eri vaiheet ovat edenneet. Taulukot perustuvat Tuomen ja Sarajärven (2018) teoksen aineistolähtöisen si-sällönanalyysin analyysiohjeisiin. Analyysin aloitin tutkimuksista löytyneiden alkuperäisten virkkeiden suomentamisesta tarvittaessa sekä virkkeiden pelkistämisestä. Tuomen ja Sarajär-ven (2018) mukaan pelkistämävaiheessa aineistosta karsitaan merkityksetön sisältö pois. Tä-män jälkeen etenin ryhmittelyssä alakategorioihin, yläkategorioihin ja lopuksi pääluokkaan. Ryhmittelyssä valitut ilmaukset analysoidaan ja niistä etsitään yhtäläisyydet ja eroavaisuudet, jonka jälkeen samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet yhdistetään ja ryhmitellään eri luokkiin (Tuomi ja Sarajärvi, 2018). Alkuperäisten virkkeiden pelkistämisen jälkeen keräsin alaluokkaan tulok-sissa ilmeneviä termejä ja ilmiöitä ja yhdistelin näitä edelleen yläluokiksi. Pääluokat ovat vas-tauksia tutkimuskysymyksiini.

Taulukko 1.

Teos	Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<p>Danby, G. & Hamilton P. (2016)</p> <p>Addressing the "elephant in the room". The role of the primary school practitioner in supporting children's mental well-being</p>	<p><i>"The term mental health was not suitable for use with children, they prefer softer terms"</i></p> <p><i>"Children need to be sheltered from certain terms"</i></p> <p><i>"All participants believed, due to the knowledge school practitioners have of children's development and well-being that they are well placed to support children's mental well-being"</i></p> <p><i>"In order for classroom practitioners to be able to play their part they require: the commitment of senior staff; effective school policies; access to appropriate training opportunities, positive home-school relations; and 'readily available' specialist support"</i></p>	<p>mielenterveys terminä ei sovi käytettäväksi lasten kanssa</p> <p>lapsia täytyy suojella tietyiltä termeiltä</p> <p>haastateltavat uskoivat, että koulun ammattilaisilla on hyvät mahdollisuudet tukea lasten mielen hyvinvointia, sillä heillä on tietoa lasten kehityksestä ja hyvinvoinnista</p> <p>Opettajille tulee tarjota asianmukaista koulutusta, toimivia koulukohtaisia käytänteitä sekä saatavilla olevaa ammattilaisapua</p>	<p>osaaminen laatu</p> <p>koulutuksen tarve</p> <p>moniammatillinen yhteistyö</p> <p>mielenterveyden tabu</p>	<p>mielenterveyteen suhtautuminen</p> <p>osaamisen kehittäminen</p>	<p>opettajan rooli opilaan mielenterveyden tukemisessa</p> <p>opettajien osaaminen liittyen mielen-terveyden haasteisiin</p>

Taulukko 2.

Teos	Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Ekornes, S. (2015) Teacher perspectives on their role and the challenges of inter-professional collaboration in mental health promotion	<p><i>“Teachers seemed to perceive their main role in inter-professional collaboration in mental health promotion as that of the ‘gatekeeper’, whose responsibility is to identify and observe mental health needs and, if necessary, make referrals to mental health services”</i></p> <p><i>“Six analytical categories that identify the main challenges to collaboration: communication and confidentiality, time constraints, contextual presence, cross-systems contact, school leadership and teacher competence in mental health “</i></p> <p><i>“Confidentiality was the issue most frequently mentioned as an obstacle to communication in inter-professional collaboration “</i></p> <p><i>“Teachers often felt ‘left in the dark’ after interventions or treatment were initiated, making it difficult for them to follow-up with students through the day-to day routine “</i></p>	<p>opettajat kokivat roolinsa moniammatillisessa yhteistyössä olevan ’portinvartijan’ rooli, joka havainnoi mahdollisia mielenterveyden haasteita ja ohjaa heitä tarvittaessa eteenpäin</p> <p>haasteet opettajan roolissa moniammatillisessa yhteistyössä voidaan jakaa kuuteen pääryhmään: viestintä ja luottamuksellisuus, aika ja resurssit, läsnäolo ja ymmärrys, toimijoiden välinen yhteys, koulun johto sekä opettajien mielenterveydellinen osaaminen</p> <p>luottamuksellisuus mainittiin useimmin haasteena moniammatillisessa yhteistyössä</p> <p>opettajat kokivat jäävänsä pimentoon kun oppilaat olivat päässeet avun piiriin</p>	<p>moniammatillisuus</p> <p>opettajan rooli</p> <p>oppilaiden mielenterveyden haasteiden seuraaminen</p>	<p>moniammatillisen yhteistyön haasteet</p> <p>opettajat kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä</p>	<p>opettajan mahdollisuudet moniammatilliseen yhteistyöhön</p> <p>opettajien suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön</p>

4 Mielenterveys

Tässä luvussa määrittelen mielenterveyden sekä lasten mielenterveyden ja lisäksi käsittelen lasten mielenterveyden tukemista.

3.1 Mitä on mielenterveys?

Mielenterveydellä on useita määritelmiä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrittelee mielenterveyden voimavarana ja osana terveyttä. Mielenterveys on tärkeää yksilön toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2014). World Health Organization (WHO) taas määrittelee mielenterveyden hyvinvoinnin tilaksi sekä olennaiseksi osaksi yksilön terveyttä. WHO:n määritelmään kuuluu sosioekonominen, biologinen sekä ympäristöllinen aspekti. Mielenterveyteen kuuluu yksilön kyky ymmärtää oma kompetenssi, selvitä normaalin elämän stressistä sekä pystyvyys toimia osallisena erilaisissa yhteisöissä ja työskennellä tehokkaasti (World Health Organization, 2015).

Mielenterveys on moninainen käsite, jota on usein määritelty mielen sairauden kautta (Hietaharju & Nuutila, 2016). Mielenterveyden määrittelemisen on toisaalta haastavaa, sillä vallitseva kulttuurin ja yhteiskunnan ihmiskäsitys vaikuttaa siihen jatkuvasti (Hietaharju & Nuutila, 2016). Mielenterveyteen vaikuttavat monet eri tekijät ja se myös muuttuu elämän mittaan (Hietaharju & Nuutila, 2016; Erkko & Hannukkala, 2017). Mielenterveyteen vaikuttaa yksilön omien ominaisuuksien lisäksi muun muassa sosiaaliset ja vuorovaikutukselliset tekijät, biologiset tekijät, perimä sekä yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät (Hietaharju & Nuutila, 2016; Erkko & Hannukkala, 2017). Mielenterveyteen yhdistetään useasti henkinen hyvinvointi ja tasapainoinen elämä, mutta tällainen määrittely jättää huomioimatta sen, että elämään voi kuulua ajoittaista ahdistuneisuutta, alakuloa tai jopa diagnosoitu mielenterveydenhäiriö (Erkko & Hannukkala, 2017).

Aalto-Setälä, Huikko, Appelqvist-Schmidlechner, Haravuori ja Marttunen (2020) kuvaavat, kuinka mielenterveys voi korjaantua, häiriintyä sekä kehittyä niin olosuhteiden kuin yksilöllisten tekijöiden vuorovaikutuksessa. Tähän vaikuttavat mielenterveyttä suojaavat tekijät sekä riskitekijät (Aalto-Setälä ym., 2020). Appelqvist-Schmidlechner, Nordling, Solin, Tamminen ja Tuisku (2016) selostavat, kuinka mielenterveyttä tulisi tarkastella kahtena erillisenä jatkumona, mielen hyvin- ja pahoinvointina sen sijaan, että mielenterveyttä tarkasteltaisi siten, että mielenterveys ja mielenterveyden häiriö sulkisivat toisen pois. Appelqvist-Schmidlechner (2016)

kumppaneineen esittelevät katsauksessaan positiivisen mielenterveyden näkökulmaa, jossa ajattelua muutettaisiin sairaus- ja ongelmakeskeisyydestä kohti laajempaa ajattelutapaa. Tällaisen näkökulman mukaan mielen pahoinvointi on mahdollista ilman diagnosoitavaa mielenterveyden häiriötä (Appelqvist-Schmidlechner ym., 2016).

Minkkinen (2015) väitöskirjassaan selostaa, kuinka lasten ja aikuisten hyvinvointia ei ole mielekästä mallintaa täysin samalla tavalla. Hyvinvoinnin reunaehdot eivät ole samanlaiset lapsilla ja aikuisilla, sillä lapset eivät esimerkiksi pysty huolehtimaan itsenäisesti fysiologisten perustarpeidensa täyttymisestä (Minkkinen, 2015).

3.2 Lasten mielenterveys

Minkkinen (2015) määrittelee lapsen hyvinvoinniksi tilan, joka on useammin positiivinen kuin negatiivinen ja johon kuuluu psyykkisen ulottuvuuden lisäksi fyysinen, sosiaalinen ja materiaallinen ulottuvuus. Hyvinvointi ei ole pysyvä tila, vaan se muuttuu jatkuvasti ja vaatii uudelleen arviointia (Minkkinen, 2015). Hyvinvointia tulee arvioida uudelleen, sillä lapsuuden elämäntilanteissa tapahtuu paljon biologista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä elämäntilanteiden muutoksia ja haasteita (Minkkinen, 2015). Minkkinen (2015) mukaan lapsen hyvinvointiin kuuluu olennaisena osana psyykkinen aspekti. Hyvinvointiin vaikuttavat useat eri tekijät yksilötekijöiden lisäksi, kuten ympärillä oleva yhteisö sekä yhteiskunnalliset tekijät (Minkkinen, 2015).

Lasten mielenterveyden kehittyminen on sidoksissa ympäristöön (THL, 2020). Koulu on yksi lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen vaikuttava tekijä ihmissuhteiden ja lapsen omien piirteiden lisäksi (THL, 2020). Lasten mielenterveyden häiriöt johtuvat usein monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta (THL, 2020). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2020) mukaan lasten mielenterveyden häiriöt ovat yleistyneet viimeisten vuosikymmenien epidemiologisten tutkimusten mukaan. Suomessa yleisimpiä mielenterveyden häiriöitä ovat ADHD, käytöshäiriöt, ahdistuneisuushäiriöt, sosiaalisen vuorovaikutuksen häiriöt sekä autismin kirjon häiriöt (THL, 2020). Yleisiä hoitoon ohjautumisen syitä ovat myös traumaperäinen stressihäiriö, pakko-oireet, syömishäiriöt ja masennus (THL, 2020).

3.3 Lasten mielenterveyden tukeminen

Wahlbeck, Hannukkala, Parkkonen, Valkonen ja Solantaus (2017) selostavat, että vaikka biologisilla tekijöillä on vaikutusta yksilön mielenterveyteen ja sen kehitykseen, on ympäristön vaikutus myös suuri. Lapsuuden kokemukset ja osallisuus arjen vuorovaikutuksessa eri kehitysympäristöissä vaikuttavat geenivaikutuksen näkymiseen ja näin mielenterveyden edistäminen ei ole vain geeniperimän varassa (Wahlbeck ym., 2017).

Wahlbeck kollegoineen (2017) kertoo, kuinka mielenterveyden edistäminen tapahtuu kodin lisäksi muissa kehitysympäristöissä, joissa lapsi saa kokemuksia osallisuudesta sekä arkipäiväisestä vuorovaikutuksesta ja toiminnasta. Hyvä ja luottavainen suhde opettajaan koulussa voi edistää lapsen kehitystä myös silloin, kun kotiolot eivät ole kehityksen kannalta otollinen (Wahlbeck, ym., 2017). Kouluihin kehitettyjen menetelmien avulla voidaan tukea lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen kehitystä ja näin edistää myös mielenterveyttä (Wahlbeck, ym., 2017). Aalto-Setälä kollegoineen (2020) selostaa, kuinka opettajan rooli lasten mielenterveyden edistämässä, käytännön tukitoimien tarjoamisessa ja ongelmien tunnistamisessa on erittäin keskeinen. Rehtorin lisäksi opettajilla on ensisijainen vastuu koko kouluyhteisön hyvinvoinnista, johon kuuluu mielen hyvinvointi (Aalto-Setälä ym., 2020). Opettajalla on keskeisen roolin vuoksi mahdollisuus olla positiivinen roolimalli oppilaan elämässä (Aalto-Setälä ym., 2020).

Hämäläinen (2016) selostaa, kuinka mielenterveyttä voivat suojata ja riskikäyttäytymistä vähentää muun muassa myönteinen vanhemmuus ja perhe-elämä, lapsen ja nuoren sosiaalista ja emotionaalista kehitystä tukeva kouluympäristö sekä elämän siirtymävaiheisiin liittyvä tuki. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen kuuluu kaksi strategiaa, jotka täydentävät toisiaan: poliittinen ja pedagoginen (Hämäläinen, 2016). Poliittiseen strategiaan kuuluu instituutioihin ja lainsäädäntöön vaikuttaminen ja pedagogiseen strategiaan kuuluu hyvinvoinnin edellytyksien luominen ihmisiin vaikuttamalla (Hämäläinen, 2016).

5 Millainen on opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen?

Tässä luvussa esittelen aineistolähtöisen sisällönanalyysin tulokset vastaten ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni.

4.1 Opettajien suhtautuminen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen

Graham kollegoineen (2011) nosti tutkimuksessaan esiin, kuinka joidenkin opettajien tulkinta mielenterveydestä on häiriökeskeinen ja hyvin kaksijakoinen. Kyseisen lähestymistavan sijaan tarvittaisiin toimintamalleja, joissa tunnustetaan lasten vahvuudet ja kyvyt (Graham ym., 2011). Danby ja Hamilton (2016) tutkivat tutkimuksessaan opettajien käsityksiä liittyen mielenterveyteen. Jotkut opettajat kokivat, että mielenterveys käsitteenä ei ole oppilaille sovelias ja että oppilaita tulisi suojella tietyiltä termeiltä (Danby & Hamilton, 2016). Danbyn ja Hamiltonin (2016) tutkimuksessa kävi myös ilmi, että osa opettajista määrittelivät mielenterveyden epänormaalina ja negatiivisena aiheena, joka tulisi pitää piilossa oppilailta. Danbyn ja Hamiltonin (2016) mukaan tällainen suhtautuminen voi viestiä tiedon puutteesta. Elleivät opettajat ryhdy keskustelemaan mielenterveyteen liittyvistä asioista avoimesti, tulee sosiaalinen stigma todennäköisesti säilymään ja pahimmassa tapauksessa oppilaiden tuen saaminen voi estyä (Danby & Hamilton, 2016). Danbyn ja Hamiltonin (2016) tutkimuksessa opettajat olivat kuitenkin tietoisia siitä, että he olisivat hyvässä asemassa lasten henkisen hyvinvoinnin tukemisessa, sillä heillä on tietoa lasten kehityksestä ja hyvinvoinnista.

Myös Shelemy kollegoineen (2019b) tutki opettajien käsityksiä oppilaiden mielenterveyteen liittyen ja tutkijat raportoivat, kuinka opettajat puhuivat mielenterveydestä lääketieteellisellä tavalla. Osa opettajista käsittivät myös oppilaiden mielenterveyden haasteet ongelmina, jotka terveyden ammattilaisten tulisi korjata, sen sijaan, että lapsi ymmärrettäisiin kokonaisuutena (Shelemy ym., 2019b). Onnela, Vuokila-Oikkonen, Hurtig ja Ebeling (2014) peräänkuuluttakin tutkimuksessaan muutosta ajatteluun ja siirtymistä ongelmakeskeisestä ajattelusta positiivisiin ja voimaannuttaviin lähestymistapoihin.

Ojala (2017) tutki väitöskirjassaan opettajien kokemuksia perusopetuksen oppilaiden psyykkisestä oireilusta ja hän raportoi, kuinka opettajia mietitytti suuresti psyykkisesti oireilevan oppi-

laan kohtaaminen. Opettajia huoletti Ojalan (2017) mukaan muun muassa oppilaiden kohtaamisen ja tukemisen oikeamuotoisuus. Myöskin psyykkisesti oireilevan lapsen riittävä huomiointi huoletti opettajia (Ojala, 2017).

Borgin ja Pålshaugenin (2018) tutkimuksen mukaan useimmat opettajat kuitenkin näkivät, että mielenterveyden edistäminen kuuluu heidän ammatilliseen vastuuseen. Haasteina oppilaiden mielenterveyden tukemisessa olivat ajan- ja tiedonpuute (Borgin ja Pålshaugen, 2018). Mælan, Tjomsland, Baklien, Samdal ja Thurston (2018) tutkivat opettajien toimintaa kouluissa oppilaiden mielenterveyden tukemiseksi ja myös he raportoivat, kuinka suurin osa opettajista koki oppilaiden mielenterveyden tukemisen kuuluvan heidän työhönsä. Andrews ja kollegoiden (2014) tutkimuksen mukaan opettajat ymmärsivät ja olivat tietoisia oppilaiden mielenterveyden haasteiden vakavuudesta ja niiden vaikutuksista heidän akateemiseen uraan (Andrews ym., 2014). Opettajat tiedostavat mielenterveydellisen osaamisen tärkeyden, mutta kuitenkin myöntävät puutteet heidän tiedoissaan ja taidoissaan (Andrews ym., 2014). Shelemyn ja kollegoiden (2019a) tutkimuksen mukaan opettajat näkivät kouluympäristön johdonmukaisena ja turvallisenä ympäristönä oppilaille myös mielen hyvinvoinnin suhteen.

Heinosen ja Järvisen (2018) tutkimuksessa haastateltiin nuoria aikuisia, jotka olivat kuntoutumassa mielenterveyden häiriöstä. Haastateltavat kokivat, että opettajien suhtautumisessa mielenterveyden häiriöihin oli eroja, ja joillain nuorilla oli ollut hankalia kokemuksia liittyen opettajan suhtautumiseen heidän mielenterveyteensä (Heinonen & Järvinen, 2018). Heinosen ja Harajärven (2018) tutkimuksessa haastateltavat mielenterveyskuntoutujat kertoivat, että vaikka opettajilla oli keskeinen rooli hoitoon ohjaamisessa, oli opettajilta saatu tuki koettu vähäiseksi.

Opettajat kokivat haasteita myös siinä, kuinka läheinen suhde oppilaisiin on syytä luoda ja miten ylläpitää kurinpitoa ja samalla tukea heitä (Shelemy ym., 2019b). Shelemyn ja kumppaneiden (2019b) mukaan opettajat kertoivat luottamuksen olevan erittäin tärkeä tekijä heidän ja oppilaiden välisissä suhteissa, jotta oppilaat uskaltavat avautua. Shelemy kollegoineen (2019b) kertoo tutkimuksessaan, kuinka useat opettajat kokivat turhautuneisuutta ja surua siitä, että he eivät olleet pystyneet tukemaan oppilasta. Opettajat raportoivat tunteneensa, että he olisivat epäonnistuneet työssään tai pettäneet oppilaansa luottamuksen (Shelemy ym., 2019b). Toisaalta onnistuessaan haastateltavat opettajat kuvailivat kokeneensa suurta helpotusta ja tyytyväisyyttä sekä uskoivat, että heidän toiminnallaan oli positiivinen vaikutus oppilaan elämään (Shelemy ym., 2019b).

4.2 Opettajan rooli oppilaiden mielenterveyden tukemisessa

Andrews kollegoineen (2014) tutki opettajien käsityksiä heidän rooleistaan ja tietämystä liittyen oppilaiden mielenterveyden haasteisiin. Haastateltavat opettajat kokivat oppilaiden mielenterveyden tukemisen kuuluvan heidän rooliinsa, mutta useimmilla opettajista ei ollut asiantuntemusta aiheesta (Andrews ym., 2014). Reinken ja kollegoiden (2011) mukaan kouluissa opettajat ovat toimijoita, jotka voivat vaikuttaa lasten mielen hyvinvointiin merkittävästi (Reinke ym., 2011). Tästä huolimatta opettajat olivat sitä mieltä, että koulupsykologeilla olisi tärkein rooli oppilaiden mielenterveyspalveluiden tarjoamisessa (Reinke ym., 2011). Luokkahuoneissa käytettävien interventioiden toteuttaminen koettiin kuitenkin kuuluvan opettajille (Reinke ym., 2011).

Useat Grahamin ja kollegoiden (2011) tutkimuksen haastateltavista opettajista tuskailivat roolinsa moninaisuuden sekä erilaisiin odotuksiin vastaamisen kanssa. Grahamin ja kollegoiden (2011) tutkimuksen ristiriitaisimman tulokset koskivat roolia. Osa opettajista koki, että mielenterveyden haasteiden tukeminen kuuluu koulu yhteisöohjaajille ja asiantuntijoille (Graham ym., 2011). Opettajat ymmärsivät mielenterveyspalveluiden ja interventioiden tarpeen kouluissa, mutta todellisuudessa niiden toimeenpaneminen koettiin vaikeaksi rajattujen resurssien, kiinnostuksen, kokemuksen sekä osaamisen puutteen vuoksi (Graham ym., 2011). Andrews kollegoineen (2014) raportoi opettajien keskuudessa olevasta kahtiajaosta koskien oman roolinsa hyväksyntää mielenterveyden haasteista kärsivien oppilaiden tukemisessa. Oppilaiden mielenterveyden tuen toteuttamisessa opettajat kokivat usein epävarmuutta (Andrews ym., 2014).

Koulut usein mielletään sopivaksi paikaksi mielenterveyden edistämiseen, mutta ymmärryksissä ja odotuksissa on löydetty aukkoja liittyen siihen, mitä koulut pystyvät tarjoamaan mielenterveyden edistämisen ja ennaltaehkäisyn saralla (Graham ym., 2011). Andrews kumppaneineen (2014) selostaa, kuinka opettajat ovat avainasemassa oppilaiden mielenterveyteen positiivisesti vaikuttamisessa. Leschield kollegoineen (2013) julkaisussaan toteaa, kuinka opettajan rooli on koulussa keskeisin, oli kyseessä minkälainen strategian käyttöönotto tahansa ja tämä koskee myös mielen hyvinvointia.

Vaikka osa opettajista oli sitä mieltä, että oppilaiden hyvinvointi on heidän vastuullaan, silti tuloksissa raportoitiin myös, kuinka opettajat eivät haluaisi muuttua ”terapeuteiksi” (Shelemy ym., 2019a). Osa opettajista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei oppilaiden mielenterveyden tukeminen ole suoranaisesti heidän vastuullaan (Shelemy ym., 2019a). Shelemyn ja kollegoiden

(2019a) tutkimuksen mukaan opettajat kokevat, ettei heidän rooliaan tulisi nähdä samankaltaisena kuin esimerkiksi sosiaalityöntekijän tai terapeutin. Opettajat halusivat, että heidän roolinsa pysyisi ennaltaehkäisevänä ja koulutuksellisena (Shelemy ym., 2019a). Opettajat kuitenkin ymmärsivät, että heidän rooliinsa kuuluu oppilaiden ohjaaminen muille ammattilaisille tarvittaessa (Shelemy ym., 2019a). Myös Mælan kollegoineen (2018) raportoi tutkimuksessaan opettajien vertaavan ajoittain rooliaan terapeutin rooliin, etenkin jos oppilas avautui henkilökohtaisesta elämästään. Opettajat kuvailivat roolinsa kuuntelijana olleen ymmärtäväinen ja myötätuntoinen, joka kuitenkin tältä osin erosi terapeutin roolista (Mælan ym., 2018). Opettajat myös kokivat, etteivät he voineet ottaa itselleen terapeutin roolia oppilaiden avautuessa heille, sillä heiltä puuttui asianmukainen koulutus (Mælan ym., 2018).

4.3 Opettajien osaaminen oppilaiden mielenterveyden tukemisessa

Reinken ja kollegoiden (2011) tutkimuksen mukaan vain 34% opettajista kokivat, että heillä on tarvittava tieto oppilaiden mielenterveyden tukemisessa. Ojala (2017) tutki väitöskirjassaan opettajien kokemuksia perusopetuksen oppilaiden psyykkisestä oireilusta ja raportoi, kuinka opettajat kyseenalaistivat oman osaamisensa riittävyuden sekä sopivan toiminnan valinnan psyykkisistä haasteista kärsivän oppilaan kanssa. Phillippo ja Kelly (2014) tutkivat opettajien osallistumista oppilaiden mielenterveyden haasteiden tukemisessa. Tutkimuksen tuloksien mukaan ne opettajat, jotka kohtaavat mielenterveyden haasteista kärsiviä oppilaita, eivät todennäköisesti käsittele niitä taitojen tai oman osaamisen luottamuksen puutteen vuoksi (Phillippo & Kelly, 2014).

Heinosen ja Järvisen (2018) tutkimuksen kuntoutujien mukaan nimenomaan opettaja oli se, joka ohjasi oppilaita mielenterveyspalveluihin. Haastateltavien mukaan hoitoon ohjaamisen jälkeen tuki opettajalta oli vähäistä (Heinonen & Järvinen, 2018). Heinosen ja Järvisen (2018) tutkimuksen mukaan niin oppilaiden kuin opettajien mielenterveystieto on vähäistä. Andrews ja kollegoiden (2014) mukaan suurin osa opettajista turvautuu muihin ammattilaisiin, kuten kuraattoriin tai psykologiin kohdatessaan mielenterveyshaasteista kärsivän oppilaan.

Graham kollegoineen (2011) tutki opettajien käsityksiä liittyen heidän rooliin ja käsityksiin mielenterveydestä. Tuloksien mukaan suurin osa opettajista (34%) oli erittäin varmoja tai varmoja (37%) osaamisestaan mielenterveysohjelmien toteuttamisesta. Suurin osa Grahamin ja kollegoiden (2011) tutkimukseen osallistuneista opettajista olisivat valmiita osallistumaan

luokkahuoneen ulkopuolisiin mielenterveyttä tukeviin toimintoihin, jos saatavilla olisi tarpeeksi aikaa ja resursseja.

4.4 Opettajien koulutuksen tarve oppilaiden mielenterveyden tukemisessa

Jotta opettajat voivat tukea oppilaidensa mielenterveyttä, heille tulee tarjota mahdollisuus asianmukaisiin koulutuksiin (Danby & Hamilton, 2016). Opettajat kokevat tarvitsevansa lisäkoulutusta mielenterveyden haasteista kärsivien lasten kanssa työskentelyyn sekä luokkahuoneen tehokkaaseen hallintaan (Reinke ym., 2011). Shelemyn ja kollegoiden (2019a) tutkimuksessa selvisi, kuinka useat opettajat toivoivat pitkäaikaisen tuen neuvojen sijaan koulutusta mielenterveyden haasteiden tunnistamiseen ja tilanteen huonontumisen estämiseen. Opettajat kaipasivat ohjeita liittyen mielenterveyden haasteiden tunnistamiseen, sillä he kokivat vaikeaksi tunnistaa, milloin oppilas on vaarassa ja milloin heidän käyttäytymisestään tulisi huolestua (Shelemy ym., 2019a). Esimerkiksi itsensä vahingoittamiseen liittyvät merkit opettajat pystyivät tunnistamaan herkemmin, mutta hienovaraisempien viitteiden huomaaminen koettiin haastavammaksi (Shelemy ym., 2019a).

Shelemyn ja kollegoiden (2019a) mukaan opettajat toivoivat neuvoja oikeisiin ja väärin sanomisiin ja tekemisiin oppilaille. Useat opettajat kertoivatkin turvautuvansa maalaisjärkeen ja vaistoihin tukiessaan oppilaita mielenterveyden haasteissa, mutta pelkäsivät tämän mahdollisesti pahentavan oppilaan tilannetta (Shelemy ym., 2019a). Shelemyn ja kollegoiden (2019a) tutkimuksen yhdeksi päätulokseksi nousi se, kuinka olisi tärkeää keskittää koulutus haasteiden tukemiseen, niiden ratkomisen sijaan. Tutkimuksen tuloksen mukaan opettajat näkivät tärkeäksi, että mielenterveyteen liittyvä koulutus olisi sellaista, jossa opetettaisiin esimerkkejä, jotka soveltuvat luokkahuoneeseen, ja että koulutukseen sisältyisi asiaankuuluvia tapaustutkimuksia, strategioita sekä resursseja (Shelemy ym., 2019a). Shelemy kollegoineen (2019a) korostaa, kuinka opettajien mielenterveyskoulutuksen tulisi keskittyä käytännön strategioihin ympäröivään tiedon jakamisen sijaan.

Opettajien tulee vastata laajaan skaalaan oppilaiden tarpeita, vaikkei opettajankoulutus eikä muukaan koulutus juurikaan valmista heitä tähän (Graham ym., 2011). Soneson (2018) kollegoineen selostaa, kuinka mielenterveyden teemat ovat heikosti katettu useimmissa opettajankoulutusohjelmissä. Reinke ja kollegoiden (2011) tutkimuksessa kävi ilmi, että opettajat tarvitsivat koulutusta ja strategioita, jotta he voisivat paremmin kohdata oppilaita, joilla on sosiaalisia tai emotionaalisia haasteita tai vaikeuksia käyttäytymisessä. Reinke kollegoineen (2011)

selostaa, kuinka opettajankoulutus tekee alalleen karhunpalveluksen, jos se ei tarjoa tuleville opettajille tehokkaita keinoja luokkahuoneen hallintaan ja oppilaiden mielenterveyden tukemiseen.

Andrews kollegoineen (2014) selvitti opettajien valmiutta kohdata oppilaiden mielenterveyskoulussa, ja sen mukaan 72% haastateltavista opettajista ei ollut täydentänyt pätevyyttään esimerkiksi kursseilla mielenterveyden tukemisesta. Tutkimuksessa kävi ilmi myös, että 65.3% haastateltavista opettajista ei myöskään aio lisäkouluttautua (Andrews ym., 2014). Andrews ja kollegoiden (2014) tutkimuksen mukaan opettajien tietämystä mielenterveydestä tulisi lisätä. Kursseja opettajien valmistamiseen oppilaiden mielenterveyden tukemisessa ei ollut tarjolla riittävästi (Andrews ym., 2014).

Grahamin ja kumppaneiden (2011) tutkimuksen haastateltavat ilmaisivat turhautumista ja kiireellisyyttä liittyen lisätuen, koulutuksen, resurssien ja moniammatillisuuden puutteeseen. Opettajat kaipaavat koulutusta mielenterveyshäiriöiden tunnusmerkkien ja oireiden tunnistamiseen, sillä useilla heistä ei ollut taitoja tai kykyä voidakseen tukea oppilaidensa tarpeita (Graham ym., 2011). Useimmat tutkimukseen osallistuneista opettajista olivat erittäin sitoutuneita mielenterveyden osallistamiseen heidän opetukseensa (Graham ym., 2011). Kuitenkin suurin vastuu mielenterveyden tukemisessa oli opettajien mielestä kuraattoreilla tai asiaan perehtyneillä ammattilaisilla (Graham ym., 2011).

Ojalan (2017) väitöskirjan mukaan useat opettajat kokevat ammattitaidon puutetta sekä neuvottomuutta liittyen oppilaiden mielenterveyden haasteisiin. Vaikka opettajat olivat korkeakoulutettuja, silti ammattitaidon puutetta selitettiin useasti alaan liittyvän koulutuksen puutteella (Ojala, 2017). Haastateltavat opettajat kuvailivat, kuinka heitä ei valmisteta riittävästi opettajaopinnoissa psyykkisesti oireilevan tai erityistä tukea vaativan oppilaan kohtaamiseen (Ojala, 2017). Ojala (2017) selostaa, kuinka opettajat toivoivat jaksamisensa avuksi täydennyskoulutusta ja työnohjausta sekä vertaistukea muilta ammattilaisilta. Aiheita, joita täydennyskoulutuksiin toivottiin, olivat muun muassa psykiatria, käytöshäiriöt sekä lasten mielenterveys (Ojala, 2017). Myös erityispedagogiikkaan liittyvät täydennyskoulutukset olivat haluttuja haastateltavien keskuudessa (Ojala, 2017). Ojalan (2017) mukaan vastauksista voidaan päätellä, kuinka opettajat arvioivat, että erityisopettajilla olisi tarpeeksi osaamista mielenterveyden haasteista kärsivien oppilaiden kohtaamiseen.

6 Millainen suhtautuminen opettajilla on moniammatilliseen yhteistyöhön liittyen oppilaiden mielenterveyden tukemiseen?

Tässä luvussa esittelen aineistolähtöisen sisällönanalyysin tulokset vastaten toiseen tutkimuskysymykseeni. Moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan yhteisöllistä lähestymistapaa koulutuksellisiin haasteisiin tai tilanteisiin, joissa halutaan edistää osallisuutta (Hesjedal ym., 2015). Moniammatillisuudessa tulee ottaa huomioon ja ymmärtää toimintaan osallistuvien ammattilaisten näkökulmia jouhevan yhteistyön luomiseksi (Moberg ym., 2015).

Reinken ja kollegoiden (2011) tutkimuksen mukaan opettajat kokivat, että psykologien rooli mielenterveyteen liittyvissä aiheissa, kuten esimerkiksi sosioemotionaalisten taitojen opettamisessa oppilaille, on suurempi kuin heidän (Reinke, ym., 2011). Koulupsykologien koulutus sisältää erikoistuneempaa koulutusta oppilaiden mielenterveyden saralla ja he ovatkin tällä alueella voimavara niin opettajille kuin koko koululle (Reinke ym., 2011). Danbyn ja Hamiltonin (2016) mukaan koulujen tulee tarjota tehokkaita koulukäytänteitä ja saatavilla olevaa asiantuntijaneuvontaa, jotta opettajat voivat tehdä osuutensa oppilaiden mielenterveyden tukemisessa asiantuntijaosaamisen ollessa helposti saatavilla.

Ojala (2017) raportoi väitöskirjassaan, kuinka opettajat kokivat rehtorin tukevan eniten heidän työtään. Opettajien työtä tukivat myös psykologi ja kuraattori, kun taas sosiaalityöntekijöiden ja toimintaterapeuttien tukea ei ollut saatavilla (Ojala, 2017). Opettajien mukaan muun muassa mielenterveystietouden ja ajanpuute tekee yhteistyöstä koulussa haastavaa (Green ym., 2013). Onnelan ja kollegoiden (2014) mukaan koulun ammattilaisten tulisi tehdä entistä tiiviimpää yhteistyötä terveydenhoitopalveluiden tuottajien kanssa sekä laajentaa näkemyksiään koskien oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Reinken ja kollegoiden (2011) mukaan opettajat kokivat, että koulun tulisi olla osana mielenterveyden käsittelyssä. Kaikista toimialoista kouluilla on suurin rooli mielenterveyspalvelujen tarjoamisessa lapsille ja nuorille (Ghaemi, Khakshour, Abasi & Hajikhani Golchin, 2015). Soneson kollegoineen (2018) kertoo, kuinka vanhemmat kannattivat varhaisen tunnistamisen merkitystä ja pitivät koulua sopivana ja tärkeänä ympäristönä myös mielenterveyteen liittyvissä teemoissa.

Borgin ja Pålshaugenin (2018) tekemässä tutkimuksessa selvisi, että joissain kouluissa moniammatillinen yhteistyö toteutettiin hierarkkisesti, jolloin opettajat esittelivät työryhmissä

haastavia tapauksia ja muiden alojen ammattilaiset antoivat neuvoja. Opettajat kokivat kyseisen yhteistyömallin haasteelliseksi, sillä tarjotut neuvot ja ratkaisut perustuivat yksilökeskeiseen lähestymistapaan (Borg & Pålshaugen, 2018). Tämä taas aiheutti sen, että opettajat kertoivat kokeneensa haasteita huomioida samanaikaisesti oppilaiden yksilölliset tarpeet ja samalla opettaa muuta luokkaa (Borg & Pålshaugen, 2018). Tutkijoiden mukaan vähemmän hierarkkisissa yhteistyöryhmissä päätöksenteko oli vuorovaikutuksellisempaa ja opettajien näkökulmat otettiin paremmin huomioon, joka koettiin miellyttävämmäksi työskentelymalliksi (Borg & Pålshaugen, 2018). Opettajien mukaan haasteita moniammatillisessa työskentelyssä olivat ajan- ja tiedonpuute sekä toisien palvelujen yhdistäminen omaan työskentelyyn koulukontekstissa (Borg & Pålshaugen, 2018). Tutkijat korostivat myös sitä, kuinka tärkeää moniammatillisessa yhteistyössä on tietämys toisen ammattilaisen työnkuvasta ja osaamisesta.

Ekornes (2015) tutki norjalaisten peruskouluopettajien (n=771) moniammatillista yhteistyötä mielenterveyden edistämisessä sekä sen haasteita. Tutkimuksen tuloksissa selvisi, kuinka opettajat kokevat olevansa moniammatillisessa yhteistyössä portinvartijan roolissa, joka Ekornesin (2015) mukaan tarkoittaa sitä, että opettajat ovat vastuussa mielenterveydentarpeiden tunnistamisesta ja mielenterveyspalveluihin ohjaamisesta. Tulokset osoittavat myös, että opettajat kokivat portinvartijan roolin erittäin merkittäväksi ja olisivat voineet myös laajentaa rooliaan oppilaiden mielenterveyden tukemisessa (Ekornes, 2015).

Tutkimuksen tuloksien mukaan Ekornes (2015) jakaa haasteet opettajan roolissa moniammatillisessa yhteistyössä kuuteen pääryhmään: viestintä ja luottamuksellisuus, aika ja resurssit, läsnäolo ja ymmärrys, toimijoiden välinen yhteys, koulun johto sekä opettajien mielenterveydellinen osaaminen. Opettajat raportoivat eniten haasteista liittyen viestintään ja luottamuksellisuuteen (Ekornes, 2015). Opettajat kokivat usein jäävänsä pimentoon sen jälkeen, kun oppilas on ohjattu mielenterveyspalveluiden pariin, joka vaikeuttaa oppilaiden tilan seuraamista päivittäisessä työssä (Ekornes, 2015). Tutkimuksen mukaan opettajat ymmärsivät resurssien ja ajanpuutteen mielenterveyspalveluiden, mutta toivoivat silti lisäkoulutusta ja ohjeita ammattilaisilta liittyen oppilaiden mielenterveyden haasteiden kohtaamiseen (Ekornes, 2015). Opettajat kokivat usein jäävänsä yksin etenkin kiireellisten ongelmien kanssa (Ekornes, 2015). Vaikka opettajien rooliin kuului usein mielenterveyden haasteiden tunnistaminen, he eivät kokeneet saavansa tarpeeksi tukea tähän, sillä etenkin aikainen puuttuminen oli haastavaa ilman asianmukaista ohjeistusta ja koulutusta (Ekornes, 2015).

Heinosen ja Järvisen (2018) tutkimuksen haastateltavat oppilaat selostivat, kuinka moniammatillista yhteistyötä ei toteutettu hoitoon ohjaamisen jälkeen, vaan opettajien kuvailtiin ikään kuin sulkeneen silmänsä asialta. Heinonen ja Järvinen (2018) kuitenkin muistuttavat, että hoitoon ohjaamisen jälkeinen yhteydenpito riippuu myös oppilaan pystyvyydestä ottaa vastaan apua sekä keskustella omaan mielenterveyteen liittyvistä asioista opettajan kanssa.

Shelemy ja kollegat (2019b) raportoivat tutkimuksessaan, kuinka vain osa opettajista oli sitä mieltä, että he voivat työskennellä moniammatillisesti tukeakseen oppilaita. Ongelmaksi moniammatillisessa yhteistyössä nousi opettajien mukaan se, kuinka ulkoiset palvelut ovat usein ylikuormittuneita ja asianmukaisen avun saaminen on haasteellista (Shelemy ym., 2019b). Eräs haastateltava opettaja kuitenkin selosti, kuinka oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen on kaikkien vastuulla ja että se on mahdollista oikeilla neuvoilla, kielellä ja strukturilla (Shelemy ym., 2019b).

Granrud, Anderzen-Carlsson, Bisholt ja Steffenak (2019) tutkivat moniammatillista yhteistyötä Norjassa liittyen peruskoulun oppilaiden mielenterveyteen. Tutkimus keskittyi terveydenhoitajien moniammatillisten yhteistyön mahdollisuuksiin esimerkiksi opettajien kanssa (Granrud ym., 2019). Granrud kollegoineen (2019) rajasi tulokset kolmeen pääluokkaan, joista yksi luokka keskittyi opettajien ensisijaiseen rooliin oppilaiden mielenterveyden tukemisen yhteistyössä. Terveydenhoitajien mukaan opettajilla oli valta päättää, tekevätkö he yhteistyötä hoitajien kanssa (Granrud ym., 2019). Tutkimuksen tulosten mukaan suurin osa terveydenhoitajien ja opettajien yhteistyöstä oli positiivista ja opettajien asenteet terveydenhoitajia kohtaan olivat myönteisiä (Granrud ym., 2019). Granrud kollegoineen (2019) raportoi, kuinka osa opettajista kuitenkin oli yrittänyt selviytyä oppilaiden mielenterveyden haasteista yksin ilman terveydenhoitajien apua, etenkin vanhemmat opettajat. Tutkimuksen mukaan erityisesti vanhemmat opettajat halusivat kohdata oppilaiden mielenterveyden haasteet yksin ja he kokivat esimerkiksi terveydenhoitajakäynnit turhiksi (Granrud ym., 2019).

Mælan, Tjomsland, Baklien ja Thurston (2020) tutkivat opettajien moniammatillista yhteistyötä oppilaiden mielenterveyden haasteiden tukemisessa. Norjan kouluissa oppilaiden hyvinvointia tukee *laajennetut palvelut*, johon kuuluu opettajien lisäksi eri ammattilaisia, kuten psykologi ja kuraattori (Mælan ym., 2020). Tulosten mukaan opettajat kokivat olevansa epävarmoja siinä, miten toimia moniammatillisessa yhteistyössä ja mikä heidän roolinsa on (Mælan ym., 2020). Kun opettaja oli ohjannut oppilaan muiden ammattilaisten luokse, he saattoivat olettaa asian olevan hoidettu ja oppilaan olevan oikeiden mielenterveyden ammattilaisten käsissä (Mælan

ym., 2020). Mælan (2020) kollegoineen selostavat, kuinka moniammatillisissa tapaamisissa keskityttiin hyvin vähän siihen, kuinka opettajat voisivat tehdä osansa oppilaiden mielenterveyden tukemiseksi. Opettajat kaipasivat selvennystä rooliin sekä vastuuseen, jotta he voisivat tukea paremmin oppilaitaan (Mælan ym., 2020). Mælan kollegoineen (2018) raportoivat toisessa tutkimuksessaan, kuinka opettajat toivoivat moniammatillista yhteistyötä koulussa ja peräänkuuluttivat tiiviimpää yhteistyötä etenkin opettajien ja mielenterveyden palvelujen tarjoajien välille. Opettajat kertoivat huolestuvansa, kun oppilaat kertoivat heille henkilökohtaisia asioita, sillä heillä harvoin oli aikaa jatkotoimenpiteille ja asian seuraamiselle (Mælan ym., 2018).

7 Pohdinta

Tutkielmani vastasi kysymyksiin opettajien osaamisesta ja suhtautumisesta liittyen peruskouluikäisten oppilaiden mielenterveyteen sekä opettajien suhtautumiseen koskien moniammatillista yhteistyötä koulussa oppilaiden mielenterveyden tukemiseksi. Ensin pohdin aineistolähtöisen sisällönanalyysin tuloksiani aiempiin tutkimustuloksiin. Pohdin myös perusopetuksen opetussuunnitelman näkemystä opettajien rooliin oppilaiden mielenterveyteen liittyen ja vertailen tätä näkemystä tuloksiini. Lisäksi tuon esiin tutkielmaani liittyviä rajoituksia ja pohdin työni luotettavuutta ja eettisyyttä. Lopuksi pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita pro gradu - tutkielmaa ajatellen.

6.1 Opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen oppilaiden mielenterveyteen

Vastauksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Millainen on opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen peruskoulun oppilaiden mielenterveyden tukemiseen?” tutkielmani tuloksien mukaan suhtautuminen ja osaaminen on hyvin vaihtelevaa. Jotkut opettajista kokivat, ettei mielenterveyden tukeminen olisi heidän vastuullaan (Shelemy ym., 2019). Osa opettajista koki mielenterveyden termin ja mielenterveyteen liittyvien aiheiden olevan sopimattomia oppilaille (Danby & Hamilton, 2016). Useat opettajat myös suhtautuivat mielenterveyteen häiriökeskeisesti ja näkivät oppilaiden mielenterveyden haasteet ratkaistavina ongelmina sen sijaan, että he olisivat nähneet oppilaan hyvinvoinnin kokonaisuutena (Graham ym., 2011; Shelemy ym., 2019b). Kuitenkin osa opettajista taas ymmärsi mielenterveyden edistämisen tärkeyden työssään ja olivat tietoisia mielenterveyden haasteiden vakavuudesta ja vaikutuksista (Borg & Pålshaugen, 2018; Andrews ym., 2014; Mælan ym., 2018). Tutkielmassani esiin tuomani tulokset ovat linjassa aiemman tutkimustiedon kanssa, joiden mukaan osa opettajista hyväksyi tärkeän roolinsa oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa, kun taas osa opettajista koki rasittuvansa ja ylikuormittuvansa oppilaiden tarpeista tällä osa-alueella (Graham ym., 2011).

Oppilaiden mielenterveyden tukemisen kohdalla opettajien osaaminen oli aineistolähtöisen sisällönanalyysini tuloksien mukaan vähäistä. Suurimmalla osalla opettajista ei ollut riittävää tietämystä mielenterveydestä tai he eivät kokeneet omaavansa tarvittavia taitoja mielenterveyden tukemiseen (Heinonen & Järvinen, 2018; Reinke ym., 2011; Andrews ym., 2014; Phillippo & Kelly, 2014; Ojala, 2017). Vain noin 30% opettajista oli luottavaisia heidän taidoistaan oppilaiden mielenterveyden tukemisessa (Reinke ym., 2011; Graham ym., 2011). Aiempien tutki-

mustietojen mukaan suuri osa opettajista oli sitä mieltä, että heidän tietonsa ja taitonsa mielen-terveyden edistämiseksi ovat vähäisiä (Askell-Williams & Lawson, 2013; Mazzer & Rickwood, 2015), joten tulokset ovat linjassa aiempien tutkimuksien kanssa.

6.2 Opettajien suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön liittyen oppilaiden mielen-terveyden tukemiseen

Myös toiseen tutkimuskysymykseeni aineistolähtöinen sisällönanalyysini tuotti vaihtelevia tuloksia. Aiemmissä tutkimuksissa selviää, kuinka tehokas moniammatillinen yhteistyö koettiin usein haasteelliseksi (Hesjedal, 2015; Phillippo & Kelly, 2014). Grahamin ja kollegoiden (2011) mukaan opettajat etsivät helposti ulkopuolisia henkilöitä tukemaan oppilaita mielen-terveyden haasteissa, kuten psykologia, sen sijaan, että ottaisivat itse aktiivisesti osaa haasteiden selvittämisessä. Ekornesin (2015) mukaan taas useat opettajat olisivat valmiita laajentamaan rooliaan mielen-terveyden haasteiden tukemisessa aikaista tunnistamista pidemmälle. Moniammatillinen yhteistyö koetaan kuitenkin edelleen haasteelliseksi ja Ekornes (2015) listaakin suurimmiksi haasteiksi viestinnän ja luottamuksellisuuden, ajan ja resurssit, läsnäolon ja ymmärryksen, toimijoiden välisen yhteyden, koulun johdon sekä opettajien mielen-terveydellisen osaamisen.

Tutkielmani tuloksien mukaan moniammatillinen yhteistyö koetaan yleisesti edelleen haastavaksi, kuten aiemmissä tutkimuksissakin on todettu. Kuitenkin tuloksissani voidaan havaita myönteisempää suhtautumista liittyen oppilaiden mielen-terveyden tukemiseen moniammatillisen yhteistyön avulla, ja osa opettajista halusikin laajentaa rooliaan tunnistamisesta ja avun piiriin ohjaamisesta (Ekornes, 2015). Myös Shelemy kollegoineen (2019b) selostaa, että opettajat kokevat pystyvänsä toimimaan moniammatillisesti tukeakseen oppilaidensa mielen-terveyttä. Opettajat myös kertoivat olevansa sitä mieltä, että oppilaiden mielen-terveyden tukeminen on kaikkien vastuulla ja sen olevan mahdollista oikeilla keinoilla (Shelemy, 2019b). Mælan kollegoineen (2018) kertoivat opettajien olleen halukkaita moniammatilliseen yhteistyöhön ja he toivoivatkin tiiviimpää yhteistyötä opettajien ja mielen-terveyden palvelujen tarjoajien välille. Aiemmissä tutkimuksissa oli siis havaittavissa hieman kielteisempää suhtautumista moniammatilliseen yhteistyöhön mielen-terveyden tukemisessa, kuin sisällönanalyysini tuloksissa.

Yhtenä haasteena moniammatilliselle yhteistyölle oppilaiden mielen-terveyden tukemisessa oli aiempien tutkimuksien mukaan aiheeseen liittyvä epäselvyys (Hesjedal ym., 2015; Phillippo &

Kelly, 2014). Aineistossani löytyi samankaltaisia tuloksia, kun Mælan kollegoineen (2020) raportoivat opettajien olevan epävarmoja työskennellessään moniammatillisesti ja tarvitsevan siihen selkeyttä.

Kokonaisuudessaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin tutkimustulokset ovat linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa. Molempiin tutkimuskysymyksiini oli havaittavissa niin myönteistä kuin kielteistäkin suhtautumista. Opettajien mielenterveyteen liittyvän osaamisen parantaminen koulutuksilla voisi osaltaan myös muuttaa heidän suhtautumista oppilaiden mielenterveyden tukemiseen liittyen. Tietojen ja taitojen puute voi synnyttää vastareaktioita muutokselle ja osaamista kartuttamalla voitaisiin ymmärtää oppilaiden mielenterveys osana kokonaisvaltaista hyvinvointia.

6.3 Perusopetuksen opetussuunnitelman näkemys oppilaiden mielenterveyden tukemisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen listataan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) yhdeksi valtakunnalliseksi tavoitteeksi. Tämän valtakunnallisen tavoitteen lisäksi perusopetuksen opetussuunnitelmassa mainitaan myös opettajan vastuu oppilaiden hyvinvoinnista. Opettajan tehtäviin kuuluu oppimisen, hyvinvoinnin ja työskentelyn edistäminen sekä seuraaminen (Opetushallitus, 2014). Lisäksi opettajan työtehtäviin kuuluu mahdollisten haasteiden ja vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden tukeminen ja ohjaaminen (Opetushallitus, 2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) mukaan opettajan tulee huolehtia oppilashuollollisen tuen saatavuus oppilaille, johon kuuluu oppilaan oppimisen, fyysisen ja psyykkisen sekä sosiaalisen hyvinvoinnin takaaminen. Myös oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa mainitaan, kuinka opiskeluhuoltoon kuuluu oppilaan hyvän psyykkisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Useat opettajat kuitenkin kokivat, ettei oppilaiden mielenterveyden tukeminen ole heidän vastuullaan (Reinke, 2011; Graham, 2011). Opettajan työnkuva muuttuu jatkuvasti ja on jo muuttunut pedagogisesta roolista kohti moniulotteisempaa vastuuta. Opettajilta odotetaan laaja-alaisempaa asiantuntijuutta esimerkiksi varhaisen tunnistamisen ja tukemisen saralla. Opettajien tulee siis hyväksyä roolinsa moninaisuus nykypäivänä, mutta jotta opettajilta voitaisiin olettaa laajempaa osaamista, tulee heillä olla myös oikeus asianmukaiseen koulutukseen.

6.4 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys

Sarajärven ja Tuomen (2018) mukaan eettinen sitoutuneisuus ohjaa hyvää tutkimusta ja tähän liittyy tutkielman johdonmukaisuus, tutkimussuunnitelman laadukkuus, tutkimusasetelman sopivuus sekä oikeanlainen raportointi. Myös lähteiden valinta kertoo Sarajärven ja Tuomen (2018) mukaan tutkielman eettisyydestä. Olen kandidaatin tutkielmassani pyrkinyt johdonmukaisuuteen niin analyysia tehdessä kuin tuloksia raportoidessa. Lähteitä valikoidessani arvioin niitä muun muassa tarkistamalla ovatko ne vertaisarvioituja ja valitsemalla vain vuosina 2011-2021 toteutettuja tutkimuksia. Luotettavuuden parantamiseksi olen valinnut niin kotimaisia kuin kansainvälisiä tutkimuksia. Tutkimuseettisen neuvottelulautakunnan mukaan hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu rehellisyys, yleinen huolellisuus sekä tarkkuus tutkimustyössä. Tuloksia raportoidessa olen huolehtinut lähdeviitteiden merkitsemisestä asianmukaisesti, sekä tekstin selkeydestä ja huolellisuudesta.

Kananen (2010) selostaa, kuinka tutkimuksen dokumentaatio lisää sen luotettavuutta. Tutkielmassani käyttämäni analyysitaulukko näyttää, miten olen valinnut tutkimuksista tutkimuskysymyksiini vastaavat virkkeet ja analysoinut niitä. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan aiheeseen liittyvään tutkimustietoon ja kirjallisuuteen tulee perehtyä ennen tutkielman tekoon ryhtymistä, sillä mitä enemmän aiheesta tietää, sitä paremmat lähtökohdat tutkimuksen tekemiseen. Olen tehnyt aiheeseen liittyvän proseminarityön, jolloin pääsin jo perehtymään lasten ja nuorten mielenterveyteen sekä käynyt sivuaineopinnot psykologiasta, jossa yhtenä aiheena on mielenterveys.

6.5 Tutkielman rajoitukset

Rajoituksena tutkielmalleni on mielestäni aineiston tutkimuksien toteutus eri maissa, jolloin opettajien suhtautuminen ja osaaminen liittyen mielenterveyteen voi erota suomalaisesta tavasta ja täten myös yleistettävyyks on hieman heikompaa. Suurin osa tutkielman aineistosta on kansainvälisiä tutkimusartikkeleita, joita analysoidessa on huomioitava vallitseva kulttuuri. Mielenterveyteen suhtautuminen ja sen määrittely riippuu yhteiskunnan asenteista ja ihmiskäsityksestä. Kuten Hietaharju ja Nuutila (2016) selostavat, mielenterveyden määritelmä riippuu ympäröivästä yhteiskunnasta ja kulttuurista. Tämä on siis syytä ottaa huomioon tutkielman tuloksissa. Kuitenkin esimerkiksi Heinosen ja Järvisen (2018) Suomessa tehdyssä tutkimuksessa on saatu samankaltaisia tuloksia kuin kansainvälisissä tutkimuksissa opettajien asenteista mielenterveyteen. Esimerkiksi Shelemy kollegoinee (2019a) raportoivat Heinosen ja

Järvisen (2018) tapaan opettajien asenteen ja suhtautumisen olevan vaihtelevaa. Yleistettävyyttä kansainvälisten artikkelien tuloksia Suomen peruskoulun opettajiin tulee pohtia, mutta myös yhteneväisyyksiä eri maiden opettajien asenteissa on löydettävissä.

6.6 Jatkotutkimus

Mielenterveys aiheena on erittäin laaja, ja haluan jatkaa aiheen parissa pro gradu -tutkielmassa. Tutkielmaa tehdessä esiin nousi mahdollisia jatkotutkimusaiheita, joista haluaisin ottaa selvää tulevaisuudessa. Tässä tutkielmassa jo esiin tuotu moniammatillinen yhteistyö koulussa oppilaiden mielenterveyden edistämiseksi ja tukemiseksi on yksi minua erityisesti kiinnostavista aiheista. Olisi mielenkiintoista selvittää millainen olisi laajemmin toimiva systeemi, jolla oppilaat saataisiin jouhevasti tarvitsemansa tuen piiriin ja millaisia systeemejä suomalaisissa kouluissa tällä hetkellä toteutetaan. Mielenterveys on nykypäivänä yhä enemmän esillä ja julkisen keskustelun jatkuessa, olisi mielenkiintoista selvittää myös opettajaksi opiskelevien suhtautumisia oppilaiden mielenterveyteen. Mielenterveyden haasteiden stigma vähenee vuosi vuodelta ja toivon opettajankoulutuksen vastaavan tähän lisäämällä mielenterveyden tietoisuutta koulutusohjelmiin.

8 Johtopäätökset

Kandidaatin tutkielmani osoitti, että opettajien suhtautuminen sekä osaaminen on vaihtelevaa liittyen peruskouluikäisten oppilaiden mielenterveyden tukemiseen. Osa opettajista koki, ettei oppilaiden mielenterveyden tukeminen ole heidän vastuullaan. Osa opettajista taas näki oppilaiden mielenterveyden tukemisen tärkeyden työssään. Opettajien haasteena oppilaiden mielenterveyden tukemisessa oli osaamisen ja koulutuksen puute. Selkeyden ja osaamisen puute loi haasteita myös moniammatilliseen yhteistyöhön koulussa, mutta osa opettajista oli kuitenkin valmiita työskentelemään moniammatillisesti.

Lähteet

- Aalto-Setälä, T., Huikko, E., Appelqvist-Schmidlechner, K., Haravuori, H. & Marttunen, M. (2020). Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Haettu osoitteesta: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140590/OHJ2020_006%20verkko%20u.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Andermo, S., Hallgren, M., Nguyen, T., Jonsson, S., Petersen, S., Friberg, M., Romqvist, A., Stubbs, B. & Schäfer Elinder, L. (2020). School-related physical activity interventions and mental health among children: a systematic review and meta-analysis. *Sports medicine – Open* 6(25).
- Andrews, A., McCabe, M. and Wideman-Johnston, T. (2014), “Mental health issues in the schools: are educators prepared?”, *The Journal of Mental Health Training, Education and Practice*, Vol. 9 No. 4, pp. 261-72.
- Appelqvist-Schmidlechner, K., Nordling, E., Solin, P., Tamminen, N. & Tuisku, K. (2016). Mitä on positiivinen mielenterveys ja kuinka sitä mitataan? *Suomen lääkirilehti*, 71(24), 1759–1764.
- Askell-Williams, H., & Lawson, M. (2013). Teachers’ knowledge and confidence for promoting positive mental health in primary school communities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 41(2), 126–143. <https://doi.org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1080/1359866X.2013.777023>
- Borg, E. & Pålshaugen, Ø. (2018). Promoting Students’ Mental Health: A Study of Inter-Professional Team Collaboration Functioning in Norwegian Schools. *School Mental Health*.
- Bølling, M., Niclasen, J., Bentsen, B. & Nielsen, G. (2019). Association of Education Outside the Classroom and Pupils’ Psychosocial Well-Being: Results from a School Year Implementation. *Journal of School Health*, 89(3), 210–218.
- Danby, G., & Hamilton, P. (2016). Addressing the “elephant in the room”. The role of the primary school practitioner in supporting children’s mental well-being. *Pastoral Care in Education*, 34(2), 90–103. <https://doi.org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1080/02643944.2016.1167110>
- Ekornes, S. Teacher Perspectives on Their Role and the Challenges of Inter-professional Collaboration in Mental Health Promotion. *School Mental Health* 7, 193–211 (2015). <https://doi.org/10.1007/s12310-015-9147-y>
- Erkko, A. & Hannukkala, M. (2017). *Mielenterveys voimaksi*. Helsinki. Suomen Mielenterveysseura. Kirjapaino Jaarli Oy

- Garcia-Carrion, R., Villarejo-Carballido, B. & Villadron-Galleho, L. (2019). Children and adolescent's mental health: A systematic review of interaction-based interventions in schools and communities
- Ghaemi, S. Z., Khakshour, A., Abasi, Z. & Hajikhani Golchin, N. A. (2015). Effectiveness of school-based program to preventing mental disorders in school age children: review article. *Reviews in Clinical Medicine*, 2(3), 118-124.
- Graham, A., Phelps, R., Maddison, C., & Fitzgerald, R. (2011). Supporting Children's Mental Health in Schools: Teacher Views. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 17(4), 479–496.
- Granrud, M. D., Anderzén-Carlsson, A., Bisholt, B., & Steffenak, A. K. M. (2019). Public Health Nurses' perceptions of interprofessional collaboration related to adolescents' mental health problems in secondary schools: A phenomenographic study. *Journal of Clinical Nursing*, 28, 2899–2910
- Heinonen, T. & Järvinen, T. (2018). Kiusaaminen ja koulun tuki mielenterveysongelmissa: nuoret mielenterveyskuntoutujat kertovat koulukokemuksistaan. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*, 49 (1), 62–74.
- Hesjedal, E., Hetland, H., Iversen, A. C., & Manger, T. (2015). Interprofessional Collaboration as a Means of Including Children at Risk: An Analysis of Norwegian Educational Policy Documents. *International Journal of Inclusive Education*, 19(12), 1280–1293.
- Hietaharju, P. & Nuutila, M. (2016). *Käytännön mielenterveystyö*. Helsinki. Sanoma Pro Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2013). Tutki ja kirjoita. (15. uud. p.) Porvoo: Bookwell Oy.
- Huikko, E., Kovanen, L., Lämsä, R., Santalahti, P., Tuulio-Henriksson, A. Torniainen-Holm, M. & Vuori, M. (2017). Selvitys 5–12-vuotiaiden lasten mielenterveyshäiriöiden hoito- ja kuntoutuspalvelujärjestelmästä Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 14/2017. Haettu osoitteesta: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135839/%20THL_RAPO_14_2017_korj.web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hämäläinen, J. (2016). Lasten ja nuoren psyykinen kehitys. Teoksessa: Kumpulainen, K., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkanen, E., Marttunen, M., Puura, K. & Sourander, A. (toim.). *Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria*. Helsinki. Kustannus Oy Duodecim. Panton.
- Jaskari, K. (2017). Miten jo 8-vuotiaalla voi olla mielenterveysongelmia? – Lastenpsykiatrian läheteiden määrä jatkuvassa kasvussa. Yle-uutiset. Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-9974902>
- Julkaisufoorumi. (2021). Julkaisufoorumi. Haettu osoitteesta: <https://julkaisufoorumi.fi/fi/julkaisufoorumi-0>

- Leschied, A. D. W., Flett, G. L., & Saklofske, D. H. (2013). Introduction to the special issue - renewing a vision: The critical role for schools in a new mental health strategy for children and adolescents. *Canadian Journal of School Psychology*, 28(1), 5-11. Retrieved from <https://search.proquest.com/scholarly-journals/introduction-special-issue-renewing-vision/docview/1449795364/se-2?accountid=13031>
- Mazzer, K. & Rickwood, D. (2015) Teachers' role breadth and perceived efficacy in supporting student mental health, *Advances in School Mental Health Promotion*, 8:1, 29-41.
- Minkkinen, J. (2015). Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa. (Väitöskirja). Tampere: Tampere University Press. Haettu osoitteesta: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97204/978-951-44-9822-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Moberg, S., Hautamäki J., Kivirauma, J., Lahtinen, U., Savolainen, H. & Vehmas, S. (2015). *Erityispedagogiikan perusteet*. PS-kustannus, Jyväskylä
- Mælan, E. N., Tjomsland, H. E., Baklien, B., Samdal, O., & Thurston, M. (2018). Supporting pupils' mental health through everyday practices: a qualitative study of teachers and head teachers. *Pastoral Care in Education*, 36(1), 16–28. <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1080/02643944.2017.1422005>
- Mælan, E., Tjomsland, H., Baklien, B. & Thurston, M. (2020). Helping Teachers Support Pupils with Mental Health Problems Through Inter-professional Collaboration: A Qualitative Study of Teachers and School Principals, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64:3, 425-439.
- Ojala, T. (2017). Kun perusopetuksen oppilaat oireilevat psyykkisesti. Opettajien kokemuksia. (Väitöskirja). Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House. Haettu osoitteesta: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53185/978-951-39-6952-3_vaietos_17032017.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Onnela, A.M., Vuokila-Oikonen, P., Hurtig, T. & Ebeling, H. (2013). Mental health promotion in comprehensive schools. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 21, 618–627.
- Opetushallitus (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Haettu osoitteesta: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) Annettu Helsingissä 30.12.2013. Haettu osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287#Pidp451009280>
- Phillippo, K.L., Kelly, M.S. On the Fault Line: A Qualitative Exploration of High School Teachers' Involvement with Student Mental Health Issues. *School Mental Health* 6, 184–200 (2014). <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1007/s12310-013-9113-5>

- Polanczyk, G. V., Salum, G. A., Sugaya, L. S., Caye, A., & Rohde, L. A. (2015). Annual Research Review: A Meta-Analysis of the Worldwide Prevalence of Mental Disorders in Children and Adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(3), 345–365.
- Reinke, W. M., Stormont, M., Herman, K. C., Puri, R., & Goel, N. (2011). Supporting children's mental health in schools: Teacher perceptions of needs, roles, and barriers. *School Psychology Quarterly*, 26(1), 1–13. <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1037/a0022714>
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston opetusjulkaisuja 62. Haettu osoitteesta: https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Shelemy, L., Harvey, K., & Waite, P. (2019a). Supporting Students' Mental Health in Schools: What Do Teachers Want and Need? *Emotional & Behavioural Difficulties*, 24(1), 100–116.
- Shelemy, L., Harvey, K., & Waite, P. (2019b). Secondary school teachers' experiences of supporting mental health. *The Journal of Mental Health Training, Education, and Practice*, 14(5), 372–383. doi:http://dx.doi.org/10.1108/JMHTEP-10-2018-0056
- Soneson, E., Childs-Fegredo, J., Anderson, J. K., Stochl, J., Fazel, M. et al. *BMC Public Health*; London Vol. 18, (2018). DOI:10.1186/s12889-018-6279-7
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2014). Mielenterveyden edistäminen. Haettu osoitteesta: <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen> Viitattu 20.11.2020.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Haettu osoitteesta: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789520400118>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö. Haettu osoitteesta: <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta>
- Wahlbeck, K., Hannukkala, M., Parkkonen, J., Valkonen J. & Solantaus, T. (2017). Mielenterveyden edistäminen kansanterveystyön ytimessä. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*, 133:985–92. Haettu osoitteesta: <https://www.duodecimlehti.fi/duo13731>
- World Health Organization. (2015). Mental health: strengthening our response. World Health Organization. Haettu osoitteesta: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

Liite 1 / Aineistolähtöisen sisällönanalyysin taulukko (tehty teoksen Tuomi ja Sarajärvi (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi mukaan)

Teos	Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<p>I. Danby, G. & Hamilton P. (2016)</p> <p>Addressing the "elephant in the room". The role of the primary school practitioner in supporting children's mental well-being</p>	<p><i>"The term mental health was not suitable for use with children, they prefer softer terms"</i></p> <p><i>"Children need to be sheltered from certain terms"</i></p> <p><i>"All participants believed, due to the knowledge school practitioners have of children's development and well-being that they are well placed to support children's mental well-being"</i></p> <p><i>"In order for classroom practitioners to be able to play their part they require: the commitment of senior staff; effective school policies; access to appropriate training opportunities, positive home-school relations; and 'readily available' specialist support"</i></p>	<p>mielenterveys terminä ei sovi käytettäväksi lasten kanssa</p> <p>lapsia täytyy suojella tietyiltä termeiltä</p> <p>haastateltavat uskoivat, että koulun ammattilaisilla on hyvät mahdollisuudet tukea lasten mielen hyvinvointia, sillä heillä on tietoa lasten kehityksestä ja hyvinvoinnista</p> <p>Opettajille tulee tarjota asianmukaista koulutusta, toimivia koulukohtaisia käytänteitä sekä saatavilla olevaa ammattilaisapua</p>	<p>osaaminen laatu</p> <p>koulutuksen tarve</p> <p>moniammatillinen yhteistyö</p> <p>mielenterveyden tabu</p>	<p>mielenterveyteen suhtautuminen</p> <p>osaamisen kehittäminen</p>	<p>opettajan rooli oppilaan mielenterveyden tukemisessa</p> <p>opettajien osaamisen liittyen mielenterveyden haasteisiin</p>

<p>2.Reinke, W., Stormont, M., Herman, K., Puri, R. & Goel, N. (2011).</p> <p>Supporting children's mental health in schools: Teacher perceptions of need, roles and barriers</p>	<p><i>"Within the schools, teachers are natural implementers who can significantly influence mental health outcomes in children through the use of evidence based practices"</i></p> <p><i>"This coincides with the reports of teachers feeling they need additional training in the areas of working with children exhibiting externalizing problems, effective classroom management and behavioral interventions, and engaging and effectively working with families."</i></p> <p><i>"Teachers regarded the role of school psychologist to be more expansive than their role in supporting mental health services. However, teachers indicated that the role of implementing behavioral interventions in the classroom was a teacher role. However, it is interesting that teachers indicated the role of teaching social emotional lessons as being more appropriate for school psychologists."</i></p> <p><i>"Teacher education programs that fail to equip future educators with effective classroom management and behavior support planning skills are doing a disservice to the field"</i></p> <p><i>"Only 34% of teacher reported that they felt they had the skills necessary to support these needs in children, even though they feel that school should be involved in addressing mental health"</i></p> <p><i>"School psychologists, who often receive more specialized training in the area of student mental health, evidence-based practice, and research, can be a resource to their school districts and teachers in understanding and identifying effective practice"</i></p>	<p>kouluissa opettajat ovat luonnollisia mielenterveyteen vaikuttavia toimijoita</p> <p>opettajat kokevat tarvitsevansa lisäkoulutusta mielenterveyden haasteista kärsivien lasten kanssa työskentelyyn, tehokkaaseen luokan hallintaan ja perheiden kanssa työskentelyyn</p> <p>opettajien mielestä psykologit omaavat suuremman roolin mielenterveyden teemoissa liittyen esimerkiksi sosioemotionaalisten taitojen opettamisessa</p> <p>opettajankoulutus on erittäin puutteellinen opettajien kouluttamisessa tehokkaaseen luokkahuonetyöskentelyyn</p> <p>vain 34% opettajista kokivat, että heillä on tarvittava osaaminen</p> <p>koulun tulisi olla osana mielenterveyden käsittelyä</p> <p>koulupsykologien resursseja ja osaamista tulisi hyödyntää koulussa ja opettajien työskentelyssä</p>	<p>opettajan rooli</p> <p>psykologin rooli</p> <p>koulutuksen tarve</p> <p>osaamisen puute</p> <p>moniammatillinen yhteistyö</p>	<p>opettajien koulutus</p> <p>osaamisen kehittäminen</p>	<p>opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen</p> <p>opettajien osaaminen liittyen mielenterveyden haasteisiin</p> <p>opettajan keinot moniammatillisuuteen</p>
---	---	--	--	--	--

<p>3. Mælan, E., Tjomsland, H., Baklien, B. & Thurston, M. (2020).</p> <p>Helping Teachers Support Pupils with Mental Health Problems Through Inter-professional Collaboration: A Qualitative Study of Teachers and School Principals</p>	<p><i>“In these circumstances, because they were not sure what, if any, role they were expected to have, they said that they tended to assume that, having identified the need for a referral and having made it, pupils’ mental health was being taken care of by others. A consequence of this was that they also felt unsure about how they could contribute to supporting pupils themselves in the classroom”</i></p> <p><i>“Teachers and School principals talked about how the teachers’ role in supporting pupils’ mental health was experienced as diffuse and complex. Teachers said that they might hesitate to engage in collaboration with ES professionals because they felt unsure of the different ES professionals’ roles and responsibilities”</i></p>	<p>Koska opettajat eivät olleet varmoja omasta roolistaan moniammatillisessa yhteistyössä, joten ohjattuaan oppilaat eteenpäin, opettajat ajattelivat oppilaiden mielenterveyden olevan hoidossa</p> <p>Opettajat ja rehtorit selostivat, kuinka opettajien rooli oppilaiden mielenterveyden tukemisessa oli haastava</p>	<p>opettajan rooli</p> <p>moniammatillinen yhteistyö</p>	<p>moniammatillisen yhteistyön haasteet</p>	<p>opettajan suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön</p>
<p>4. Ekornes, S. (2015).</p> <p>Teacher perspectives on their role and the challenges of inter-professional collaboration in mental health promotion</p>	<p><i>“Teachers seemed to perceive their main role in inter-professional collaboration in mental health promotion as that of the ‘gatekeeper’, whose responsibility is to identify and observe mental health needs and, if necessary, make referrals to mental health services”</i></p> <p><i>“Six analytical categories that identify the main challenges to collaboration: communication and confidentiality, time constraints, contextual presence, cross-systems contact, school leadership and teacher competence in mental health “</i></p> <p><i>“Confidentiality was the issue most frequently mentioned as an obstacle to communication in inter-professional collaboration “</i></p> <p><i>“Teachers often felt ‘left in the dark’ after interventions or treatment were initiated,</i></p>	<p>opettajat kokivat roolinsa moniammatillisessa yhteistyössä olevan ‘portinvartija’, jonka tehtävänä on huomata mielenterveyden haasteita</p> <p>yhteistyön haasteet jaettiin kuuteen pääryhmään</p> <p>luottamus nousi tutkimuksessa suurimmaksi haasteeksi</p> <p>opettajat usein kokivat jäävänsä pimentoon hoidon alkamisen jälkeen</p>	<p>moniammatillisuus</p> <p>opettajan rooli</p>	<p>moniammatillisen yhteistyön haasteet</p>	<p>opettajan mahdollisuudet moniammatilliseen yhteistyöhön</p> <p>opettajan suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön</p>

	<i>making it difficult for them to follow-up with students through the day-to day routine “</i>				
5. Shelemy, L., Harvey, K. & Waite P. (2019a) Supporting students' mental health in schools: what do teachers want and need	<p><i>” Many participants wanted advice on how to identify mental health problems in their students and how to prevent a situation from worsening, rather than training in how to provide long-term support for students. is a student at risk or is their mental health a cause for concern. ”</i></p> <p><i>“Participants wanted advice on the correct and incorrect things to say and do to help students”</i></p> <p><i>”Many of the participants described how they would use their common sense and instinct to try and help ”</i></p> <p><i>“The role of the teacher should not be seen as that of a therapist or socialworker”</i></p> <p><i>“Participants emphasised the importance of mental health training being focused on providing resources and examples that are applicable to the classroom ”</i></p> <p><i>“The main themes that arose were that training should be focused on supporting rather than solving a students' problem, be engaging and active, and have a real world application.”</i></p>	<p>Opettajat toivovat pitkäaikaisen tuen kouluttamisen sijaan neuvoja mielenterveyden haasteiden tunnistamiseen ja tilanteen huonontumisen estämiseen</p> <p>opettajat haluavat neuvoja sanomisiin ja toimimiseen</p> <p>useat opettajat kuvailivat käyttävänsä mallisjärkeä ja vaistoja auttaessaan oppilaita</p> <p>opettajan rooli ei tulisi olla sama kuin terapeutin tai sosiaalityöntekijän</p> <p>opettaja työskentelyn tulisi olla ennakoivaa ja tukevaa ongelmien ratkomisen sijaan</p>	<p>osaaminen</p> <p>laatu</p> <p>koulutuksen tarve</p> <p>opettajan rooli</p>	<p>mielenterveyteen liittyvän osaamisen kehittäminen</p>	<p>opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen</p> <p>opettajien osaaminen liittyen mielenterveyden haasteisiin</p>
6. Heinonen, T. & Järvinen, T. (2018) Kiusaaminen ja koulun tuki mielenterveysongelmissa – nuoret mielenterveyskuntoutujat kertovat koulukokemuksistaan	<p><i>”Vaikka opettajilla oli ollut keskeinen rooli hoitoon ohjaamisessa, oli haastateltavien kertomuksista kuitenkin havaittavissa se, että opettajien tuki oli koettu vähäiseksi hoitoon ohjaamisen jälkeen.”</i></p> <p><i>”Haastateltavista useampi nosti esille opettajien ja oppilaiden vähäisen mielenterveystietouden ”</i></p>	<p>opettajien tuki koettu vähäiseksi hoitoon ohjaamisen jälkeen</p> <p>opettajilla vähäistä mielenterveyteen liittyvää tietoa</p> <p>Hoitoon ohjaamisen jälkeen opettajat ikään kuin sulkiivat silmät asialta.</p>	<p>osaamisen puute</p> <p>tuen puute</p> <p>moniammatillinen yhteistyö</p>	<p>mielenterveyteen liittyvän osaamisen kehittäminen</p> <p>moniammatillisen yhteistyön haasteet</p>	<p>opettajien osaaminen liittyen mielenterveyden haasteisiin</p> <p>opettajan suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön</p>

	<p><i>"Oma opettaja oli ohjannut usean haastateltavan hoitoon. Haastateltavat kuitenkin kokivat, ettei asiasta tämän jälkeen enää opettajan kanssa puhuttu tai kyseiseen ongelmaan palattu. Opettajat ikään kuin sulkivat silmänsä asialta oppilaan eteenpäin ohjaamisen jälkeen. Asia ei tietenkään ole yksinkertainen, vaan siihen vaikuttavat esimerkiksi oppilaan kyky vastaanottaa apua ja halu keskustella asiasta opettajan kanssa"</i></p>				
<p>7. Graham, A., Phelps, R., Maddison, C. & Fitzgerald, R. (2011).</p> <p>Supporting children's mental health in schools: teacher views</p>	<p><i>"Teachers are now expected to be responsive to a wide range of student needs and circumstances, they receive little in their pre-service and subsequent teacher education to adequately prepare them for such realities"</i></p> <p><i>"Many were struggling to deal with the complexities of their roles and in balancing the many expectations on them"</i></p> <p><i>"Majority were very willing to participate in extra-curricular mental health education programmes if 'given more time and resources' to do this"</i></p> <p><i>"Recognized the importance of working collaboratively with family"</i></p> <p><i>"The most polarised views expressed overall in the study related to issues of role. dominant view appeared to be that it is counsellors and specialist support services that are best placed to support mental health-related issues for students"</i></p> <p><i>"Strong tension was evident, too, between a recognition of the need for mental health interventions in schools and the reality of accommodating competing sets of interests and priorities given limited experi-</i></p>	<p>opettajien tulisi osata vastata laajaan skaalaa oppilaiden tarpeita, vaikka koulutus ei valmista heitä tähän</p> <p>monet opettajat tuskailevat roolinsa moninaisuuden ja odotuksien vuoksi</p> <p>suuri osa opettajista olisi valmis osallistumaan luokkahuoneen ulkopuolisiin toimintoihin ajan ja resurssien kanssa</p> <p>tunnustetaan perheen yhteistyön tärkeys</p> <p>ohjaajat, asiantuntijat olisivat osaavampia tukemaan nuorten mielenterveyttä</p> <p>jotain</p> <p>ymmärrys mielen kompleksisuudesta puuttuu</p> <p>koulun tärkeys mielenterveyden tukemisessa, mutta aukkoja sen ymmärryksessä, mitä koulut voi tarjota</p>	<p>koulutuksen tarve</p> <p>opettajan roolin moninaisuus</p> <p>mielenterveyden kaksijakaisuus/häiriökeskeisyys</p>	<p>mielenterveyteen suhtautuminen</p>	<p>opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen</p> <p>opettajien osaaminen liittyen mielenterveyden haasteisiin</p>

	<p>ence, training and professional development opportunities.”</p> <p>“Data also support the claim that teachers’ constructions of ‘mental health’ are significantly impacted by binary understandings related to ‘mental illness’.”</p> <p>“Schools have increasingly been targeted as appropriate sites for mental health promotion, but there are gaps in understandings and expectations about what schools can reasonably provide in the area of mental “health promotion and prevention.</p>				
<p>8. Onnela, A.M., Vuokila-Oikkonen, P., Hurtig, T. & Ebeling H. (2013).</p> <p>Mental health promotion in comprehensive schools</p>	<p>”The shift of thinking from illness management to promotion of mental health has already lead to changes in primary health care. A change in culture is called for to move on from problem-oriented thinking to a positive and empowering approach on mental health.”</p> <p>“School staff and healthcare providers need to tighten their collaboration and broaden their view to gain a comprehensive understanding of the well-being of students.”</p>	<p>muutos ongelmakeskeistä ajattelusta positiiviseen voimaannuttavaan ajattelutapaan liittyen mielenterveyteen</p> <p>koulun henkilökunnan ja terveyspalvelujen tuottajien moniammatillisuus tärkeää, jotta ymmärretään oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia</p>	<p>mielenterveys</p> <p>mielenterveyteen suhtautuminen</p>	<p>moniammatillisuus</p> <p>mielenterveyteen suhtautuminen</p>	<p>opettajien mahdollisuudet moniammatilliseen yhteistyöhön</p>
<p>9. Mælan, E. N., Tjomsland, H. E., Baklien, B., Samdal, O., & Thurston, M. (2018).</p> <p>Supporting pupils’ mental health through everyday practices: a qualitative study of teachers and head teachers</p>	<p>” Hence, teachers and head teachers accepted that an integral part of their responsibilities was to support pupils in managing their mental health because it related to the core purpose of schools, namely pupil learning.”</p> <p>“Teachers and head teachers argued that the development of a close relationship between teacher and pupil was particularly important in supporting a pupil’s mental health alongside their learning”</p> <p>“They encouraged pupils to talk to them not only about school work, but also about</p>	<p>opettajat kokivat, että olennainen osa heidän työtä ja vastuuta oli oppilaiden mielenterveyden tukeminen</p> <p>opettajien mielestä läheisen suhteen luominen oppilaisiin olo tärkeä osa mielenterveyden tukemista</p> <p>opettajat rohkaisivat oppilaita puhumaan heille kouluun liittyvien asioiden lisäksi muistakin mieltä painavista asioista. Tämän koettiin omaavan</p>	<p>opettajan roolin moninaisuus</p> <p>osaamisen puute</p> <p>moniammatillinen yhteistyö</p> <p>opettaja-oppilas-suhde</p>	<p>mielenterveyteen suhtautuminen</p>	<p>opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen</p> <p>opettajien osaaminen liittyen mielenterveyden haasteisiin</p> <p>opettajan suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön</p>

	<p><i>matters relating to their personal lives and the things that concerned them. It was evident that in speaking about being dialogue partners, teachers viewed it as having some resemblance to being a therapist.”</i></p> <p><i>“Although being a teacher in general and a dialogue partner in particular involved relating to pupils in a way that centred on listening and being compassionate, it was different from being a therapist. Fundamentally, teachers drew a line between being a teacher and being a therapist, particularly because they were not trained to take on the responsibilities of a therapist.”</i></p> <p><i>“Teachers also spoke of a tension between taking time away from their teaching to talk to a particular pupil in this way and, at the same time, fulfilling their other teaching obligations. They also argued that it was difficult at times to be a dialogue partner to pupils because of the nature of the issues discussed and fear of not having enough time to follow up. They called for closer collaboration between mental health providers and teachers.</i></p>	<p>samankaltaisia ominaisuuksia terapeutina olemisen kanssa</p> <p>vaikka opettajien rooli oli dialogien myötä samankaltainen kuin terapeuteilla, se koettiin kuitenkin lopulta erilaiseksi</p> <p>opettajat vetivät rajan näiden roolien väliin, erityisesti koska heillä ei ollut tarvittavaa koulutusta</p> <p>opettajat toivat esiin huolen siitä, että keskittyessä joihinkin oppilaisiin ja heidän asioihin syvemmin, he eivät pystyneet hoitamaan opettamiseen liittyviä velvollisuuksia</p> <p>opettajia huolehti oppilaiden henkilökohtaisten asioiden luonne ja ajanpuute, jolloin he eivät voineet seurata asiaa</p> <p>opettajat peräänkuuluttivat tiiviimpää moniammatillista yhteistyötä</p>			
<p>10. Garcia-Carrion, R., Villarejo-Carballido, B. & Villadron-Galleho, L. (2019)</p> <p>Children and adolescent’s mental health: A systematic review of interaction-based interventions in</p>	<p><i>“The school environment and climate can therefore play a critical role in encouraging the promotion of protective factors for mental health, such as social-emotional competences and skills”</i></p> <p><i>”Schools and communities offer an optimal context to intervene as children and adolescents grow and develop through social interaction”</i></p>	<p>koulun rooli oppilaiden mielenterveyden tukemisessa on merkittävä, kuten esimerkiksi sosioemotionaalisten taitojen opettamisessa</p> <p>koulu on ihanteellinen ympäristö aikaiseen puuttumiseen mielenterveyden haasteissa</p>	opettajan ja koulun rooli	mielenterveyden haasteisiin puuttuminen	opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen

schools and communities					
11. Green, J., McLaughlin K., Algeria, M., Costello, J., Gruber, M., Hoagwood, K., Leaf, P., Olin, S., Sampson, N. & Kessler, R. (2013). School Mental Health Resources and Adolescent Mental Health Service Use	<p><i>“School engagement in early identification is meaningfully associated with service use for adolescents with early or mild mental disorders”</i></p> <p><i>”Among those who do receive services, schools are the most frequent providers and are gateways to additional services”</i></p>	<p>koulun varhaisella tunnistamisella on mielekäs yhteys palvelujen käyttöön</p> <p>oppilaat, jotka saavat tukea mielenterveyteen, saavat sitä useiten koulusta</p>	<p>mielenterveyspalveluiden saataavuus</p>		
12. Granrud, M. D., Anderzén-Carlsson, A., Bisholt, B., & Steffenak, A. K. M. (2019). Public Health Nurses’ perceptions of interprofessional collaboration related to adolescents’ mental health problems in secondary schools: A phenomenographic study	<p><i>“The primary players are the teachers in collaboration”</i></p> <p><i>“Several of the PHNs perceived that the collaboration was positive, and teachers were positive towards the school health services”</i></p> <p><i>“The PHNs described some of the teachers trying to handle things themselves, with no involvement of the PHN, when adolescents had mental health problems. One PHN described a teacher waiting a long time before contacting the PHN”</i></p> <p><i>“The PHNs described older teachers wanting to deal with the adolescents’ mental health problems themselves and thinking that it was nonsense that the adolescents should see the PHN”</i></p>	<p>opettajat ovat pääroolissa moniammatillisessa yhteistyössä</p> <p>suurin osa terveydenhoitajista raportoi yhteistyön olleen positiiivista</p> <p>jotkut opettajat halusivat kohdata oppilaiden mielenterveyden haasteet yksin</p> <p>usein vanhemmat opettajat halusivat kohdata mielenterveyden haasteet yksin, ja kokivat terveydenhoitajan näkemisen turhaksi</p>	<p>opettajan rooli moniammatillisessa yhteistyössä</p> <p>valmius moniammatilliseen yhteistyöhön</p>	<p>yhteistyö opettajan ja terveydenhoitajan välillä</p>	<p>opettajan suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön</p>
13. Borg, E. & Pålshaugen, Ø. (2018). Promoting Students’ Mental Health: A Study of Inter-Professional	<p><i>”Some schools had collaboration teams with one or two other disciplines attending, in which these disciplines embodied a role as advisors or experts. In such collaboration teams, teachers presented challenging “cases,” and advice on what to do was given by the “experts” from other</i></p>	<p>joissain kouluissa eri alojen asiantuntijat kokoontuivat ja esittelivät haastavia ”caseja” ja jaettiin neuvoja tilanteen avuksi. Haasteena yksiköllinen lähestymistapa.</p> <p>toisissa kouluissa päätöksenteko oli yhteistä</p>	<p>moniammatillisuus</p> <p>mielenterveys</p>	<p>moniammatillisuuden haasteet</p> <p>mielenterveyteen suhtautuminen</p>	<p>moniammatillinen yhteistyö koulussa</p> <p>opettajien suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön</p> <p>opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen</p>

<p>Team Collaboration Functioning in Norwegian Schools</p>	<p><i>disciplines. A common challenge in such teams was that the experts to a large extent provided solutions from an individualistic approach, whereas teachers to a larger extent needed perspectives and solutions suitable in a classroom setting. As a result, teachers often reported difficulties addressing individual needs of students, while at the same time teaching and managing the whole class</i></p> <p><i>“In less hierarchically organized teams, decision making was to a greater degree reported as a joint effort where teachers’ perspectives were taken into account.”</i></p> <p><i>“ Most teachers recognize that mental health promotion is part of their professional responsibilities. However, lack of time and mental health knowledge, in combination with other services, and lack of understanding of the school context makes collaboration difficult.”</i></p>	<p>ja jossa opettajan näkökulma otettiin huomioon</p> <p>useimmat opettajat ymmärsivät, että oppilaiden mielenterveyden tukeminen kuuluu heidän ammatilliseen vastuuseen</p> <p>haasteina oppilaiden mielenterveyden tukemisessa oli ajan- ja tiedonpuute</p>			
<p>14. Leschied, A. D. W., Flett, G. L., & Saklofske, D. H. (2013).</p> <p>Introduction to the special issue - renewing a vision: The critical role for schools in a new mental health strategy for children and adolescents</p>	<p><i>“ Teachers represent the most vital resource in whatever strategies are endorsed within the school system ”</i></p>	<p>opettajien rooli erittäin tärkeä kaikissa koulun strategioissa</p>	<p>oppilaiden mielenterveyden tukeminen</p>		<p>opettajan rooli oppilaan mielenterveyden tukemisessa</p>
<p>15. Phillippo, K.L., Kelly, M.S.</p> <p>On the Fault Line: A Qualitative Exploration of High</p>	<p><i>“Taken together, this study’s findings suggest that teachers who are responsible for providing informal student mental health support responsibilities will encounter student mental health issues, but</i></p>	<p>opettajat, jotka ovat vastuussa mielenterveyteen liittyvän tietouden tarjoamisesta, usein kohtaavat mielenterveyden haas-</p>	<p>osaamisen puute valmius</p>	<p>mielenterveyden haasteisiin puuttuminen</p>	<p>opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen</p> <p>opettajien osaaminen liittyen mielenterveyden tukemiseen</p>

School Teachers' Involvement with Student Mental Health Issues	<i>may not necessarily address them</i>	teista kärsiviä oppilaita, mutta eivät välttämättä käsittele niitä			
16. Shelemy, L., Harvey, K., & Waite, P. (2019b). Secondary school teachers' experiences of supporting mental health	<i>"All participants acknowledged how they did not want to become a "therapist", and yet still expressed difficulty in knowing how close they should be to students."</i> <i>"Participants worried that they would be giving incorrect advice if they were to advise students:"</i> <i>"Participants felt that they had difficulty maintaining a disciplinary role with a student whilst supporting them."</i> <i>"Some participants described how it is not their responsibility to support students directly but that they felt they should be referring students to other appropriately trained professionals/ other participants argued that in fact teachers can work collaboratively to support a student"</i> <i>"Participants saw the school setting as one that can be consistent and secure for their students"</i>	opettajat kokevat, etteivät he halua muuttua terapeutiksi, ja myös kokivat vaikeaksi tunnistaa, kuinka lähelle oppilaita voi "päästää" opettajilla pelko siitä, että antaa virheellisiä neuvoja tukiessa oppilasta, on vaikea ylläpitää kurinpidollista suhdetta osa opettajista sitä mieltä, ettei tuen antaminen kuulu heille, ja heidän pitäisi pystyä ohjaamaan oppilas eteenpäin osa opettajista sitä mieltä, että opettajat voivat toimia moniammatillisesti tukeakseen oppilasta koulu nähdään johdonmukaisena ja turvallisenä oppilaille	oppilaiden mielenterveyden tukeminen osaaminen opettajan rooli moniammatillisuus	mielenterveyteen suhtautuminen osaamisen kehittäminen	opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen opettajien suhtautuminen moniammatilliseen yhteistyöhön
17. Andrews, A., McCabe, M. and Wideman-Johnston, T. (2014), "Mental health issues in the schools: are educators prepared?",	<i>"Teachers clearly understand the seriousness of students' mental health issues and the impact it has on their academic pursuits."</i> <i>"The vast majority of participants (90.6 percent) suggested that they rely on the assistance of special education teachers, school psychologists, counselors, and/or parents when faced with a student experiencing a mental health issue"</i> <i>"Identified how important it is that they are knowledgeable and able to assist their stu-</i>	opettajat ovat tietoisia oppilaiden mielenterveyden vakavuudesta ja sen vaikutuksesta heidän akateemiseen uraan suuri osa opettajista myöntää turvautuvansa muihin ammatillisiin kohdatessaan mielenterveyden haasteista kärsivän nuoren"	moniammatillisuus opettajan rooli koulutuksen tarve osaamisen puute	osaamisen kehittäminen	opettajien suhtautuminen mielenterveyden tukemiseen opettajien osaaminen liittyen mielenterveyden haasteisiin

	<i>dents, but, at the same time, indicated that they are lacking this knowledge and ability”</i>	ymmärretään, kuinka tärkeä on tukea oppilaita, mutta tieto ja taidot puuttuvat			
18. Andermo, S., Hallgren, M., Nguyen, T., Jonsson, S., Petersen, S., Friberg, M., Romqvist, A., Stubbs, B. & Schäfer Elinder, L. (2020). School-related physical activity interventions and mental health among children: a systematic review and meta-analysis.	<i>“Northern Europe was the only region to show a clearly significant minor increasing trend”</i> <i>”Mental health problems have increased among children and adolescents over a number of years in high-income countries, especially in Northern Europe”</i>	lasten ja nuorten mielenterveyden haasteet kasvaneet etenkin hyvän tulotason omaavissa maissa	mielenterveys mielenterveyden haasteiden yleisyys		mielenterveyden haasteet mielenterveyden tukeminen
19. Ojala, T. (2017).	<i>”Psykkisesti oireilevan oppilaan kohtaaminen mietitytti opettajia paljon”</i> <i>” Huolta kannettiin oppilaan kohtaamisen ja tukemisen oikeamuotoisuudesta ja –aikaisuudesta ja vuorovaikutusyhteiden saamisesta oppilaan kanssa”</i> <i>” Useassa kirjoitelmassa mainittiin joko suoraan tai välillisesti kirjoittajan kokemus ammatillisesta riittämättömyydestä tai osaamattomuudesta ja omasta jaksamisesta riittävään kohtamiseen ja oppilaan tukemiseen”</i> <i>”Aineiston opettajien kokemuksen mukaan heillä ei ole riittävästi opettaja- opinnoissa opiskeltua osaamista psyykkisesti oireilevan oppilaan kohtamiseen ja auttamiseen”</i> <i>”Opettajat toivoivat täydennyskoulutusta ja jaksamisensa tueksi opettajat toivoivat sekä</i>	tietämys ja osaaminen oppilaiden mielenterveyden tukemisessa vähäistä opettajilla kokemuksia ammatillisesta riittämättömyydestä ja osaamattomuudesta opinnoissa puutteita liittyen psyykkisesti oireilevan oppilaan kohtamiseen opettajat toivovat täydennyskoulutuksia, työnohjausta sekä vertaistukea	osaamisen puute täydennyskoulutus vertaistuki	osaamisen kehittäminen koulutuksen tarve	opettajien osaamisen liittyen mielenterveyden haasteisiin

	<i>työnohjausta että vertaistukea muilta opettajilta”</i>				
20. Ghaemi, S. Z., Khakshour, A., Abasi, Z. & Hajikhani Golchin, N. A. (2015). Effectiveness of school-based program to preventing mental disorders in school age children: review article.	<i>“Of all sectors, schools play the largest role in providing mental health services to children”</i> <i>“Of all sectors, schools have become one of the most prominent settings in which to conduct preventive and wellness-promotion interventions. In addition to their central role in fostering academic development, schools are a prominent source of care and responsible for social-emotional development of students”</i>	kaikista osa-alueista koulun rooli on suurin mielenterveyden palveluiden tarjoamisessa lapsille	rooli mielenterveyden palveluiden tarjoaminen		mielenterveyden tukeminen